



HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**SENSITIIVISYYS JA YHTEISÖLLISYYS
SEKSUAALIKASVATUKSESSA
Aikuisten miesten näkökulma**

Tauno Ahola

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön ko. (210 op)

12 / 2015

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä: Tauno Ahola	Sivumäärä: 57 + 6
Työn nimi: Sensitiivisyys ja yhteisöllisyys seksuaalikasvatuksessa (aikuisten miesten näkökulma)	
Ohjaava opettaja: Juha Niiranen	
Työntilaaja ja/tai työelämäohjaaja: Omaa yritystoimintaa kehittävä	
<p>Tiivistelmä:</p> <p>Seksuaalikasvatusta kuvaillaan opinnäytteessä kansallisen tason tavoitteiden lähtökohdista. Alueellisen kasvatusvastuun myötä kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen ympäristöä tarkastellaan alueellisten toimijoiden kesken. Toimijoita kuvaillaan olemassa olevina resursseina ja yhteistoiminnallisena moniammatillisena verkostona. Opinnäytetyö antaa positiivisen kuvan kokonaisvaltaisesta seksuaalikasvatuksesta, se ei arvioi tai kartoita alueellista tilannetta. Lukija voi itse määritellä tilannekatsauksen omalla näkökulmallaan alueellisessa ja kokonaisvaltaisessa seksuaalikasvatuksen toteutuksessa.</p> <p>Yhteistoiminnallinen kasvatusverkosto voi käsittää jo olemassa olevia toimintamalleja. Opinnäytteen tavoite on esittää toimijaverkostolle ja ammattilaisille tärkeitä näkökulmia seksuaalikasvatuksesta. Opinnäytteessä huomioidaan kansalliset ja kansainväliset tavoitteet. Lähteiden mukaan korjattavaa Suomessa on. Tämä on avaus keskustelulle avoimmasta ja läpi elämän kulkevasta kasvatusnäkökulmasta, yhdestä elämämme tärkeimmistä asioista.</p> <p>Elämänkaaresta opinnäyte keskittyy nivelvaiheessa nuoruudesta aikuisuuteen kasvavaan ihmiseen, mutta huomioi seksuaalisuuden käsityksen läpi elämän. Käsittelemällä elämänkaaren mittaisesta seksuaalikasvatuksesta voi olla uusi yhteiskunnassamme. Identiteetin muodostumisessa vaikuttaa niin sosiaalinen ympäristö, kasvatus kuin itsereflektio. Yhtenäinen ja kokonainen näkökulma seksuaalisuudesta ja yhteisöllisyyden voimasta kasvattajana on opinnäytetyön yksi tulos.</p> <p>Aihealueen ja kasvatuksen sensitiivisyys tulee huomioida kasvatus- ja verkostotyössä. Opinnäytetyö osoittaa sensitiivisyyden merkityksen. Sensitiivisyydellä tulee tukea seksuaalista kasvua ja kehittymistä riippumatta iästä tai elämän vaiheesta. Opinnäytteen tulokset osoittaa aikuisten miesten näkemyksen seksuaalikasvatuksen tarpeista tänäpäivänä nuorille.</p>	
Asiasanat: seksuaalikasvatus, yhteisöllisyys ja sensitiivisyys.	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree Programme in Civic Activity and Youth Work

ABSTRACT

Author: Tauno Ahola	Number of Pages: 57 + 6
Title: Sensitivity and communality at sexual education (an adult male perspective)	
Supervisor: Juha Niiranen	
Subscriber and/or Mentor: Developing own company	
<p>Abstract</p> <p>Sexuality education is described this exam at the national level objectives. Regional rearing responsibilities with a comprehensive sexuality education environment as among the regional workers. The actors are described as existing resources and collaborative multi-professional network. The exam gives a positive image of comprehensive sex education opportunities, it does not evaluate or map out the regional situation. The reader can determine itself the state of play in their own point of view of regional and comprehensive sexuality education implementation.</p> <p>Co-operative educational network may include already working models. The exam objective is to bring out the actor in the network and professionals perspective of sexual education with regard to national and international objective in mind. Since, according to sources correct, however, can be said to be in Finland, this is the opening of a more open debate and through life passing from the holistic perspective of one of the most important educational issues of our lives.</p> <p>As life cycle exam focuses on the transition from adolescence to adulthood grow to humans, but recognise sexuality through the understanding of life. The perception of life-long arc of sexuality education can be a new society.</p> <p>The formation of identity affects both the social environment, education as well self-reflection. A single and a full perspective of sexuality and entry into force of community is one of the results of the exam.</p> <p>From education and sensitivity should be taken into account in the education and the network at work. The thesis demonstrates the importance of sensitivity . Sensitivity must support the sexual growth and development , regardless of age or stage of life . The research shows adult men 's view of sexuality education needs of youths today.</p>	
Keywords: sex education, community and sensitivity.	

SISÄLLYS

1	OPINNÄYTETYÖN KUVAUS	5
1.1	Työn esittely	5
1.2	Seksuaalikasvatuksen aineisto ja kirjallisuus	7
1.3	Tutkimuksen asettelu	8
1.4	Seksuaalikasvatuksen käsitteet	8
2	SEKSUAALIKASVATUS SUOMESSA	9
2.1	Henkilön identiteetin muodostuminen	11
2.2	Sosiaalinen ilmapiiri	14
2.3	Seksuaalikasvatuksen merkitys elämänkaaren eri vaiheissa	14
2.4	Tehdyt tutkimukset	17
3	SENSITIIVINEN TYÖOTE SEKSUAALIKASVATUKSESSA	18
3.1	Totuttu puhumattomuuden kulttuuri	20
3.2	Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus	22
3.3	Yhteisöllisyyden vaikutus kasvussa	23
4	YHTEISÖLLISYYS SEKSUAALIKASVATUKSESSA	25
4.1	Toimijat ja verkostot	25
4.2	Yhteisöpedagogi toimijana verkostossa	28
4.3	Tietoisuuden kasvattaminen jakamalla	29
4.4	Itsereflektion tukeminen osana seksuaalikasvatusta	30
5	AINEISTO, TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	31
5.1	Seksuaalikasvatus tulevaisuudessa	34
5.2	Itsereflektio seksuaali-identiteetin kasvussa	38
5.3	Yhteisö sosiaalisena pääomana	41
6	POHDINTA	46
	LÄHTEET	51
	LIITTEET	57

1 OPINNÄYTETYÖN KUVAUS

Seksuaalisuuden ajankohtaisuus on läsnä mediassa, valmistuneissa opinnäytteissä sekä valtakunnallisissa ohjeistuksissa. Tämä ilmenee myös opinnäytetyön lähdemateriaalien ajankohtaisuudella ja runsaudella. Yhteiskunnassa on herätty puhumaan aiheesta asiantuntevammin mutta myös haasteita tunnistetaan. Ongelmana on edelleen asiallisen tiedon ja disinformaation erottaminen sekä materiaalin hyödyntäminen osaavasti seksuaalikasvatuksen verkostossa. Ammattitaitoisen seksuaalikasvatuksen merkitys on korostunut myös nuorisotyölle (Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2014, 77).

Aiheen ajankohtaisuus toimii perusteena opinnäytteen soveltumiseen seksuaalikasvatusta tekeville ammattilaisille, nuorisoalan toimijoille sekä muille nuoria kohtaaville henkilöille - riippumatta siitä onko ammattilainen vai nuoren yhteisöön muuten kuuluva, esimerkiksi vanhempi. Opinnäyte avaa merkitykset kokonaisvaltaiselle ja sensitiiviselle lähestymiselle seksuaalikasvatuksessa sekä yhteisön merkitykselle seksuaali-identiteetin muodostumisessa.

Pyrin tuomaan opinnäytteessäni esiin ratkaisukeskeisyyden joka muodostuu hyvin moniulotteiseksi, vaativaksi ja itsereflektoivaksi, mutta myös yhteisöllisesti huomioitavaksi tavaksi toimia yhteiseksi hyväksi.

1.1 Työn esittely

Opinnäytetyö antaa valtakunnallisten tavoitteiden mukaisesti näkökulman seksuaalikasvatuksen toteutukseen alueellisella tasolla ja avaa yhteisöpedagogin osaamisen rinnalle. Hypoteesina on: ihminen tarvitsee terveeseen seksuaaliseen kehittymiseen toimivan kasvatusverkoston ja tuen sosiaaliselta ympäristöltä elämänsä eri vaiheissa. Tutkimusongelma käsittelee seuraavia kysymyksiä: mitkä ovat perustelut seksuaalikasvatukselle ja sensitiivisyydelle? Mitä on yhteisöpedagogi ja yhteisöllisyys seksuaalikasvatuksessa? Mitä vaaditaan alueelliselta seksuaalikasvatusverkostolta toimiakseen?

Alkuperäinen tutkimusongelma käsitti verkoston kartoitusta ja olemassaoloa. Selvitystyö paljasti, ettei laajempaa alueellista seksuaalisuuskasvatusverkostoa ollut tunnistettavissa lähellä ja tutkijana en toimi sellaisessa. Opinnäytetyön tavoitteena on antaa suositukset seksuaalikasvatusverkoston toiminnalle, herättää keskustelua seksuaalisuuskasvatuksen tarpeellisuudesta nuorisolle sekä ohjata ammattilaisia toimimaan yhteiseen tapaan seksuaalikasvatuksen edistämiseksi.

Nuoren elämänvaihe on seksuaalikasvatuksessa kehittymisen ja kokonaisuuden hahmottamista (Aho, Tuulia & Kotiranta-Ainamo, Anna & Pelander, Anne & Rinkinen, Tuija & Alkio, Paula (toim.) 2008, 13) ja kiinnostuksen heräämistä seksiin (Aho ym. 2008, 37). Puberteetin jälkeistä elämää voidaan pitää haasteellisena vaiheena elämässä seksuaali-identiteetin osalta ja nuori jääkin usein yksin (Nissinen Jussi 2011, 19). #lupakysy -projekti kohtaa juuri tämän ikäluokan joka on kasvunsa nivelvaiheessa aikuisuuteen. #lupakysy -projekti vastaa sukupuolisensitiivisesti tietyille kohderyhmälle heränneisiin tarpeisiin Poikientalossa ja verkossa miesten kesken. Opinnäyte ei rajaa aineistoltaan sukupuolinäkökulmaa. Rajaus näkyy vahvimmin tutkimuskyselyn vastaajista. Opinnäytteen kohderyhmää rajatessa keskityn opinnäytteessä pääpiirteittäin noin 15-25 vuotiaisiin. Rajaus ei ole tiukka, vaan kehityksestä riippuen nuoruudesta aikuisuuteen, nivelvaiheessa kasvaviin nuoriin. Rajausta perustelee peruskoulun seksuaaliopetus alle 16-vuotiaille. Nuorisotyöntekijöiden kohderyhmä on osittain samaa ikäluokkaa, mutta he toimivat myös yli 16-vuotiaiden kanssa aiemmin mainitussa "nivelvaiheessa". Työssään samaa ikäluokkaa kohtaavat myös ammatilliset oppilaitokset ja lukiot, jotka rajautuvat tässä vaiheessa opinnäytetyön ulkopuolelle, mutta kuuluvat olennaisena osana seksuaalikasvatuksen verkostoa.

Opinnäytetyössä keskityn seksuaalisuuskasvatusverkostoon ulkopuolisena ja lähdeaineiston esiin tuomiseen jota perustelee olettaus seksuaalisuuskasvatusverkoston puuttumisesta. Opinnäytetyön sähköinen kysely perustelee näkökulmaa yhden sosiaalisen verkoston näkökulmista seksuaalikasvatukselle ja sen verkostoituneelle toiminnalle. Kysely kartoittaa näkemyksen seksuaalikasvatuksesta sillä ikäluokalla, joka vastaa tällä hetkellä työelämän suurinta joukkoa ja vastaa ikänsä puolesta seksuaalikasvatukseen

liittyvästä sosiaalisesta ilmapiiristään (Hirsjärvi ym. 2014, 123) ja iän puolesta voitaisiin olettaa ohittaneen seksuaali-identiteetin määrittymisen.

1.2 Seksuaalikasvatuksen aineisto ja kirjallisuus

Olen perehtynyt seksuaalisuuskasvatuksen aineistoon kesän 2014 aikana harjoitteluun liittyen, jossa tein seksuaalikasvatusta 10 opetustunnin verran tuleville nuorisotyöntekijöille. Vuonna 2015 tammi-syyskuun aikana perehdyin kansallisen tason ohjeistuksiin ja suosituksiin. Tutkimuskysely suoritettiin toukokuussa 2015, jonka tulokset analysoitiin suoraan opinnäytteeseen. Kesäkuusta lokakuulle opinnäytetyötä on jäsennetty, oikoluettu ja täydennetty vajailta osin vastaamaan tutkimusongelmaa. Opinnäyte aiheen perustana (Hirsjärvi ym. 2014, 65 ja 73) voidaan pitää tutkijan itsensä kokema seksuaalisuuden ja moninaisuuden käsittelyn kokemus.

Opinnäytetyöhön on saatu muutamia kertoja henkilökohtaista ohjausta opinnäytetyönohjaajilta. Muutoin työskentely on ollut lähes itsenäistä ystävien ja tuttavien tukemaa asiantuntijuutta tutkimustyöstä ja sen kirjoittamisesta. Suuri kiitos siitä. Ongelmana ohjauksen vähyyteen on voinut olla viivästynyt opintojen suorittaminen tavoiteaikataulusta, opetushenkilökunnan asiantuntemattomuus seksuaalikasvatuksesta (Tawast, Kaj 2013) tai jostain muusta selvittämättömästä syystä. Seksuaalikasvatusta ei voida sanoa sisältyneeksi yhteisöpedagogin opintoihin ellei opiskelija ole itsenäisesti mahdollistanut tätä.

Aineistoa aiheesta on. Haasteena on aineiston ja materiaalin tuottaminen käyttöön toimivasti ja oikeiden tahojen toimesta. Kaikilla toimijoilla seksuaalikasvatusverkostossa on oltava merkityksensä. Aineistossa on pyritty huomioimaan tutkimusongelmat menemättä liian tarkalle tasolle toimijoiden oman toimialueen sisällä, esimerkiksi kliininen seksologia, seksuaalirikokset, perusopetuksen seksuaaliopetus tai nuorisokodin erityisvaatimukset seksuaalikasvatukselle.

1.3 Tutkimuksen asettelu

Opinnäytetyön tuli alun perin olla lähdemateriaalia yhteenkokoava ja jäsentävä. Tulosten oli tarkoitus tuoda esiin seksuaalikasvatuksen todellisuutta tämän hetken ympäristössä. Pyrin nimenomaan kriittisellä arvioinnin ja kirjallisuuden vuoropuhelulla tuomaan esiin tietoa joka hyödyttäisi omaa yritystoimintaa ja osaamista seksuaalikasvatuksen toimijoille (Viitanen, Reijo 2012, 12). Alkuperäinen asettelu kuitenkin muuttui vastaamaan enemmän tutkimusongelmaa (Hirsjärvi ym. 2014, 125 ja 159). Näin opinnäyte vastaa nyt enemmän työelämän tarvetta tässä hetkessä.

Opinnäytetyöohjauksessa työlle tavoiteltiin kyselyä jonka myötä toteutettiin pienimuotoinen tutkimuskysely. Kysely rajattiin aikuisten miesten näkemykseen seksuaalikasvatuksesta yhdessä sosiaalisessa verkostossa. Kyselyllä tavoiteltiin nimenomaan opinnäytteen tekijän oman näkemyksen vahvistamista hypoteesissa. Kyselyllä pyrittiin löytämään yhteneväisyyksiä ja tuloksia yhteisöllisyyteen sekä sensitiiviseen lähestymiseen seksuaalikasvatustyössä.

1.4 Seksuaalikasvatuksen käsitteet

Seksuaalisuuskasvatuksen käsitteiden hallinta saattaa olla tekstissä haastavaa ja edellyttää ammattisanaston tuntemusta (Seta 2015). Käsitteet ja terminologia voivat poiketa näkökulmasta johtuen. On tunnistettava ero lääketieteen näkökulmaan kliinisestä seksologiasta joka määrittellään vahvasti seksuaaliterveyteen ja lisääntymislähtöisyyteen (Harju, Sanni 2014, 12). Käsitteiden opinnäytetyön tekstissä seksuaalisuutta pedagogisista lähtökohdista käyttäytymisenä, fyysisenä, psyykkisenä ja kokemuksellisenä (Heinonen, Annukka & Launis, Teija 1997, 7-8 ja Karvinen, Marita 2015) joka tukee yhteisöpedagogin näkökulmaa seksuaalikasvatuksessa ja identiteetin kehittämisessä.

2 SEKSUAALIKASVATUS SUOMESSA

Seksuaalikasvatus oli Suomessa pakollisena oppiaineena vuodesta 1970 aina seuraavat kaksikymmentä vuotta. Tällä saavutettiin hyvät tulokset tilastoissa, jonka jälkeen se muutettiin valinnaiseksi jokaisen koulun itse päätettäväksi. Tulos oli selkeä ja tilastoitavissa (Väestöliitto 2006, 6) riskikäyttäytymisenä. Vasta 2002 Väestöliiton työryhmä aloitti historiansa ensimmäisen seksuaaliterveyspoliittisen ohjelman tekemisen, jonka tavoitteena oli luoda perusta seksuaaliterveystyölle ennaltaehkäisevänä ja nuoriin kohdistuvana (Väestöliitto 2006, 5). Vuonna 2004 aloitettiin terveystieto peruskoulussa ja aine muutettiin pakolliseksi 2006. (THL 2014, 25.) Valtion strategisista ohjelmista seksuaaliterveys uupuu kokonaan ja vastuuta ei voisi siirtää valtiolta kunnille, markkinavoimille tai kolmannelle sektorille (Väestöliitto 2006, 6). Kansainvälisellä tasolla Suomessa on avointa ja terveyttä edistävää suhtautumista seksuaalisuuteen, mutta vääriä uskomuksia, tabuja ja myyttejä on runsaasti, (Väestöliitto 2006, 12) vaikka seksuaalikasvatus on kärkiluokkaa (Halonen, Miila & Reyes, Miguel & Kontila, Osmo 2014, 61). Koen kuitenkin jotain olevan pielessä avoimessa yhteiskunnassamme, jossa seksuaalikasvatuksen puhutaan olevan hyvin.

WHO (World Health Organization = Maailman Terveysjärjestö) kuvailee epäilevää asennetta kansallisella tasolla seksuaalikasvatuksen toteutukselle alueellisesti epätasa-arvoisena. Vastuu siirretään paikalliseksi, joka taas luo eroja laatuun ja malleihin toimia. (THL 2014, 15 ja Väestöliitto 2006, 14 ja 16.) Seksuaalikasvatus on kuntien vastuulla Suomen kansanterveystyössä (Aho ym. 2008, 8). Alueellisiin eroihin vaikuttaa monesti seksuaalikasvatusta hoitavien tahojen osaaminen ja aktiivisuus kasvatuksessa ja osaamisen verkostoitumisessa. Seksuaaliterveys vaatisi kansallisen strategian nykyisen sijaan, koska alueellisuus tuo vaihtelua usein epätyytyttävään suuntaan (Väestöliitto 2006, 6). Kun puhutaan nuorten seksuaalikasvatuksesta julkisen sektorin toimesta, ei sitä ole missään maailmalla (Väestöliitto 2006, 6). Vaikka huomioisimme lähteiden vuosilukujen pitkän aikavälin ja mahdollisen asian korjaantumisen, emme voi kuitenkaan todeta korjaantumista tapahtuneen. Lähteet tukevat käsitystä seksuaalikasvatuksen strategian merkityksestä kansallisella tasolla.

Voidaanko tulkita, ettei yhteiskunnassamme olla puhuttu ja käsitelty aihetta tarpeeksi. Onko aiheesta vaiettu? (Aho ym. 2008, 40.) Vai eikö seksuaalisuutta ole käsitelty muuttuvassa maailmassa tarpeeksi sensitiivisesti ja laajasti? Vai eikö kansallamme ole osaamista seksuaalikasvatuksessa? Terveydelle ja hyvinvoinnin edistämiseksi on tarve seksuaalisuuden käsittelylle (Heimonen & Launis 1997, 7). Kun katsotaan historiaa taaksepäin voimme sanoa olevamme edelläkävijöitä naisten tasa-arvossa ja naispappeudessa. Tänä päivänä olemme kuitenkin toteamassa epätasa-arvoa monissa seksuaalisuutta käsittelevissä lainsäädännön tulkinnoissa (Aho ym. 2008, 8) verrattaessa monen muun kehittyneen maan lainsäädäntöihin.

Seksuaalikasvatusta toteuttavien ammattilaisten koulutukseen ei aina kuulu seksuaalisuus- tai moninaisuusnäkökulma, vaan tehtäviä hoidetaan omalla seksuaalisuusnäkökulmalla (Nissinen 2011, 11). Laadukkaassa seksuaalikasvatuksessa tulisi olla tiedon ja taidon hallintaa, motivaatiota asiaa kohtaan, asenteettomuutta ja kunnioitusta yksilöihin. Asenteettomuuden haaste näkyy opetushenkilökunnan suhtautumisessa moninaisuuteen opetusympäristössä, vaikka tulokset ovat avoimemmat yleisessä suhtautumisessa moninaisuuteen (Halonen & Kontila 2014, 6). Terveystieteiden ammattilaisten suhtautuminen ja seksuaalietäisyys on ollut myös puutteellista, eikä asiakasta ole välttämättä osattu kohdata. (Väestöliitto 2006, 16 ja Harju 2014, 12-13.) Materiaalia ja ohjausta jo on mutta sitä ei hyödynnetä riittävästi vaikka kehittymistä voidaan nähdä (Nissinen 2011, 31). Tähän voi olla syynä kansalliset toimenpiteet ja myös yhteiskunnan avoimuuden tai ainakin keskustelun lisääntyminen seksuaalisuudesta ja moninaisuudesta. Kasvatuksen kokonaiskuvaa ilmaisee mielestäni hyvin Setan pääsihteeri Aija Salo (Salo, Aija 2015) lausunto luonnoksesta lukion opetussuunnitelman perusteiksi. On huomioitava, että lausunto on vasta suunnitelma lukion opetussuunnitelmaan, ei jo toteutuvaa opetusta. Tarpeita ja syitä peruskoulun jälkeiseen seksuaalikasvatukseen ja sen huomiointiin on merkittävästi, mutta se ei ole yksiselitteinen (Kilpiä, Juha 2011, 260 ja 262). #lupakysy -projekti vastaa ammattilaisten kohtaamiseen poika-näkökulmasta. Positiivista on myös nopea reagointi ja reilu kohtaaminen asiaa kohtaan. Tunne "luvasta kysyä". (#lupakysy 2015.) Viittaan projektiin opinnäytteessä niiltä osin kuin se kuvaa esimerkillisesti koko opinnäytetyön tavoitetta, yhteistoiminnallisuutta sekä sensitiivisyyttä.

2.1 Henkilön identiteetin muodostuminen

Seksuaalisuuden yhteyttä itsetuntoon käsittelen “mielenterveyden käden” (kuva 1) kautta. Itsetunto vaikuttaa niin seksuaalisuuden käsittelemiseen, kuin oman seksuaalisuuden tunnistamiseen. Siksi nuorelle ailahtelevalle henkilölle seksuaalisuuden käsitteleminen ei olekaan yksiselitteistä ja selkeää vaan moninaisempaa jo luonnostaan. Tällaista lapsenomaista mutkattomuutta ja hyväksyntää tulisi tukea ja vahvistaa sen sijaan, että antaisimme valmiita malleja oikeanlaiseen seksuaalisuuteen ja yhteiskunnan muodostamiin käsityksiin tavanomaisesta perhekäsityksestä (Aho ym. 2008, 15). Perhesuunnittelutyö on myös arvojen, asenteiden ja tunteiden huomioimista, jotta terve perhe on sinut seksuaalisuuksien kanssa myönteisesti, turvallisesti (Heimonen & Launis 1997, 11) ja luottamuksellisesti. Kokonaisvaltainen ja itsetuntoa tukeva kohtaaminen on nuorelle tärkeää (Aho ym. 2008, 9). Näistä syistä seksuaalisuusasioita käsittelevälle ammattilaiselle vaaditaankin vahvoja vuorovaikutustaitoja (Heimonen & Launis 1997, 23). Kasvatustyö yhdessä nuoren seksuaali-identiteetin muodostumisen kanssa perustelee opinnäytetyön ja yhteisöpedagogin tarpeellisuutta seksuaalikasvatusverkostossa. Mielenterveyden käsi kuvaa kokonaisvaltaisesti terveyttä, ei vain mielenterveyden horjumisen estämisen näkökulmaa. Seksuaalisuus on osa kokonaisvaltaista terveyttä.

MIELENTERVEYDEN KÄSI

Näihin voit itse vaikuttaa

RAVINTO JA RUOKAILU

- Mitä söit päivän aikana?
- Muistitko syödä välipaloja?
- Kenen kanssa söit?
- Söitkö rauhassa vai oliko kiire?

UNI JA LEPO

- Mihin aikaan menit nukkumaan?
- Nukuitko tarpeeksi?
- Nukuitko hyvin?
- Heräsitkö pirteänä?
- Oliko päivässäsi mukavia oleskeluhetkiä?
- Ehditkö rentoutua ja levätä?

IHMISSUHTEET JA TUNTEET

- Ketä tapasit tänään?
- Mitä teit perheen kanssa?
- Millainen mielialasi oli päivän aikana?
- Kerroitko jollekin tunteistasi?
- Jaksotko kuunnella ystävää?
- Mistä olit iloinen tai surullinen?

LIIKUNTA JA YHDESSÄ LIKKUMINEN

- Miten liikutit päivän aikana?
- Liikutko jonkun kanssa?
- Millainen liikunta on parasta?
- Millaisen olon liikunta saa sinussa aikaan?

HARRASTUKSET JA LUOVUUS

- Mitä hauskaa teit?
- Teitkö jotain luovaa?
- Millaisesta tekemisestä saat mahtavan tunteen?
- Mikä on sinusta kaunista?
- Paljonko olit tietokoneella tai katsoit televisiota?
- Kenen kanssa harrastit?

PÄIVÄN RYTMİ

ARVOT JA PÄIVITTÄISET VALINNAT

- Millaisia hyvää mieltä tuovia valintoja teit päivän aikana?
- Mitä arvostat ja pidät tärkeänä elämässäsi?

mieli
Suomen Mielenterveysseura

© Mielenterveystaidot kasvun -hanke, Suomen Mielenterveysseura
mielenterveysseura.fi • mielenterveysseura.fi/kehittamistoiminta

MIELENTERVEYSTAIDOT KASVUUN



Kuva 1) Mielenterveyden käsi (Suomen mielenterveysseura 2015)

Itsetietoisuus ja -tuntemus voi olla pitkä matka löytää. Siihen vaikuttavat niin persoonalliset tekijät kuin ympäristön sosiaaliset tekijät ja oma tietoisuus seksuaalisuudesta (Koppinen, Marja-Leena & Pollari, Jorma 1993, 158) ja omasta kehosta sekä sen huolehtimisesta (Aho ym. 2008, 9). Seksuaalisuuden kehittymistä voidaan kuvailla löytöretkeksi, jossa matka jatkuu aina sikiöajasta kuolemaan. Raskausaikana tapahtuneet sikiön muutokset voivat vaikuttaa esim. sukupuoleen kuten puolison kuolema vaikuttaa lesken seksuaalikäsitykseen. Löytöretkessä kehittyä niin matka, kuin ihminenkin käsikädessä. Itsenäistyessä nuorella aikuisella identiteetti jäsentyy ja sosiaalinen rooli muodostuu keskeisenä osana (Aho ym. 2008, 12) aikuistumisen nivelvaihetta. Usein tietoisuus ja mm. vertaistuki helpottaa käsittelyä ja identiteetin löytämistä. Puhutaan sosiaalisesta verkosta ja hyväksynnästä, jota ei välttämättä muuten ole muodostunut. Tämä tilanne ei ole helppo ihmiselle itselleen olla hyväksytyssä ja hyväksymättömässä sosiaalisessa ympäristössä yhtäaikaan (muun muassa uskonnolliset piirit), kun taas parhaimmillaan sitä voidaan pitää voimavarana riippumatta seksuaalisen toiminnan

ajankohtaisuudesta (Aho ym. 2008, 36). Mielenterveyden käden ohella kokonaisvaltaista terveyttä kuvaa myös Hjortin (1994) positiivisen terveyden tunnuspiirteet (kuva 2) (Kannas, Lasse & Eskola, Kari & Räsänen, Pia & Mustajoki, Pertti 2008, 19). Erityisesti seksuaalisuutta käsitellessä on oikein kohdata ja ohjata aihetta positiivisella lähestymistavalla.

ELÄMÄN ASENNNE Elämänilo Optimismi Toiveikkaus Onnellisuus Iloisuus	FYYSISET VOIMAVARAT Fyysinen kunto Energisyys
HALLINNAN TUNNE Sisäinen eheys Itseluottamus Kyvykkyyden tunne Sopeutumiskyky Myönteinen minäkuva	SOSIAALINEN TUKI Luotettavuus Avuliaisuus Ystävyys Rakkaus

Kuva 2) Hjortin (1994) positiivisen terveyden tunnuspiirteet (Kannas ym. 2008, 19).

Nissinen kuvailee seksuaalisuuteen ja sukupuoliin liittyvää identiteettiä kaksitasoiseksi, jossa persoonallinen identiteetti on ymmärrys itsestä ja sosiaalinen identiteetti käsitys kuulumisesta sosiaaliseen ryhmään. Ne tukevat toinen toisiaan monikerroksisesti (Nissinen 2011, 14).

Uskonto koskettaa aiheena monia seksuaalisuutta käsitteleviä (Nissinen 2011, 18) ja henkisyys vaikuttaa osaltaan persoonan identiteetin rakentumiseen. Uskontojen kannat voidaan nähdä ristiriitaisina keskenään (Räsänen, Päivi 2015 ja Mäkinen, Kari 2014). Vaikkakin lähdeviitteiden puheet ovat yksittäisten ihmisten sanomina, niitä voidaan pitää viestinä useampien mielipiteestä. Pidän uskontojen näkemyksen tästä syystä opinnäytetyön ulkopuolella perustellen sitä kunkin uskonnon omana sanomana, eikä lainsäädäntönä, sosiaalisen tai biologisena lähtökohtana. Perustelen

rajausta myös ajankohdan ristiriitaisuudella muun muassa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kannassa (Lehtonen, Jukka & Mustola, Kati 2004, 219). Kattavan verkoston (Kirkon tiedotuskeskus 2015) ja läheisten huomioinnin vuoksi uskonnot voisivat olla hyviä seksuaalikasvattajia ja yhteisöllisyyden rakentajina Suomessa, mutta samoilla perusteluilla voidaan myös olla tuomitsemassa vastaan (Riikonen, Jose 2015). Rippikoulu kohtaa valtaosan nivelvaiheessa olevia nuoria. Yhteys-liike on kirkkojen näkökulmarajoja ylittävä solidaarisuus- ja tukiryhmä (Yhteys 2015) edistäen sukupuolisensitiivistä ja moninaisempaa näkökulmaa kirkon sisällä.

2.2 Sosiaalinen ilmapiiri

Lainsäädännön rinnalla tuon esiin yhteiskunnassa olevan sosiaalisen ilmapiirin, jota lainsäädännöllä tuetaan ja ohjataan. Yhteiskunnassa eletään lainsäädännön mukaan, mutta tulkintoja voi varmasti tulla tapauskohtaisesti. Esimerkiksi lainsäädäntö ei tulkitse enää homoseksuaalisuutta sairaudeksi, mutta yhteiskunnan sosiaalinen ilmapiiri voi sen vielä tehdä. Seksuaaliseen hyvinvointiin ja kokemusten tuntemiseen positiivisena vaikuttaa olennaisesti lainsäädännön tuki seksuaalisissa oikeuksissa ja seksuaaliterveydessä. Saavuttaminen on vaikeaa erityisesti yksinäisille, vanhuksille, vammaisille, laitoksissa asuville sekä seksuaalivähemmistöille (Väestöliitto 2006, 11). Mielestäni edellinen viittaus kuvaa Väestöliiton omaa tietoisuutta ja näkökulmaa seksuaalisuusasioiden hoitoon, jota tukee lähdemateriaalin vanhuus vuodelta -89. Vaikka haasteita voidaan kokea samojen aiheiden ympärillä, tulee muistaa oma näkökulma aiheen käsittelyyn ja asenteettomuuteen. Aiemmin mainittu #lupakysyä-projekti kohtaa myös tämän haasteen kasvotusten ja tarjoaa näkemyksiä ja ilmapiiriä omalla tahollaan rohkeasti.

2.3 Seksuaalikasvatuksen merkitys elämänkaaren eri vaiheissa

Seksuaalisuus on ihmisellä sikiöajasta aina kuolemaan saakka läpi elämän vaiheittain (Aho ym. 2008, 17). Se myös kasvaa ja rakentuu kokemuksellisesti ja iän tuomien tarpeiden ja kasvun mukaisesti. Seksuaalikasvatuksella on tavoitteena tukea ja suojella seksuaali-identiteetin kehittymistä, mutta myös suojella yksilöä (THL 2014,

7). Erityisesti nuorena seksuaalisuus korostuu ja seksuaalinen identiteetti kehittyy. Riittääkö nuoren ymmärrys ja kypsyytys käsittelemään yksin seksuaalisen kehittymisen (Harju 2014, 6)? Voidaanko olettaa nuoren kasvavan annettujen lähipiirin mallien mukaisesti? Voidaanko olettaa nuorelta perheen perustamisen tarvetta vai enemmän mielihyvän tuottamista niin itselle kuin toiselle? Puhutaanko lisääntymisvietistä? Lajin säilymisen kannalta edellytetään kahta sukupuolta ja kahdenlaisia sukusoluja, mutta nautintoon edellytetään kuitenkin vain ihmisyyttä (Aho ym. 2008, 17).

Jos oletetaan että nykyinen seksuaalikasvatus on riittävää ja malli saadaan omilta vanhemmilta ja/tai lähipiiriltä, niin samalla oletuksella voitaisi olettaa homoparien lapsien kasvavan homoiksi. Se ei pidä paikkansa (Solantaus Tytti 2003, 1-4). Sateenkaariperheissä kasvaneilla lapsilla on usein moninainen näkemys jo heti kasvatuksessa ja perhe-elämässä, josta syystä avoimuus ja luonnollisuus korostuu seksuaalisuusasioissa ja niistä puhuessa. On oletettavaa että sateenkaariperheissä kasvaneista lapsista kehittyy siis avoimempia ja seksuaalisuudesta itsetietoisempia nuoria kasvamaan ja kehittymään yhteiskunnassa. (Solantaus 2003, 5.) Vastakkaisena näkökulmana voidaan pitää oletusta, jossa heterosuhteessa olevassa perheessä kasvaa lapsi, jolle annetaan vain perheen oma malli seksuaalisesta ja seksuaalikasvatusta ei anneta perheeltä. Väite puhumattomuudesta heterosuhteissa perustuu näkemykseeni siitä, että heteroutta pidetään luonnollisena ja biologisena lisääntymisperusteisena mallina, johon ihminen kasvaa ja kehittyy sen enempää sitä kasvattaen. Ilman seksuaalikasvatusta ihminen lisääntyisi. Sen sijaan sateenkaariperheissä vähintään yksi perheen vanhempi on kokenut murroksen seksuaalisuudessaan, jota hän on käsitellyt normioletukseen suomalaisessa yhteiskunnassa ja omaan itseensä siinä sosiaalisessa ympäristössä johon on syntynyt. Todennäköisesti ei voida kuitenkaan olettaa puhumattomuutta suoraan liittyväksi niin hetero- kuin homoperheen kommunikoinnissa keskenään, vaikka näyttöä voidaan osoittaa (Solantaus 2003, 5). Kommunikoinnin arviointiin vaikuttaa paljon perheiden yksilölliset erot.

Seksuaalinen moninaisuus herää usein samaan aikaan kuin seksuaali-identiteetti, yksilöllisiä eroja ja elämänvalintoja on. Moninaisuus voi aueta vasta myöhemmin aikuisella iällä (Kannas ym. 2008, 174-175 ja Nissinen 2011, 18), josta voidaan osoittaa erityisesti naisten muokautuvamman näkemyksen emotionaaliseen

kiintymykseen (Nissinen 2011, 18). Sensitiiviseen työotteeseen on siis syytä seksuaalikasvatuksessa myös varhaisemmille elämän vaiheille. Nuoria tulee ohjata käsittelemään ja refleктоimaan omia tuntemuksiaan jo varhaisessa vaiheessa. Työ vaatii ammattilaisen oman käsitysmaailman ja osaamisen reflektointia jatkuvasti (Heimonen & Launis 1997, 5). Seksuaalisuuden käsittely on voinut viedä vuosia tai vuosikymmeniä sosiaalisen painostuksen vuoksi tai oman elämäntilanteen takia myöhemmäksi. Yleisimpiä syitä aikuisiällä seksuaalisuuden tunnistamiseen voivat olla yhteiskunnan sosiaalinen sulkeutuneisuus, tiedottomuus, oma elämäntilanne ja rohkeuden puute. *“Aika, yhteiskunta, historia, kulttuuri, uskonto, arvot, asenteet ja elinolot vaikuttavat jokaisen käsitykseen omasta seksuaalisuudesta (Aho ym. 2008, 17).”* Juuri näissä asioissa oikein tehty, riittävä seksuaalikasvatus nuoruudessa voisi helpottaa seksuaalisen identiteetin löytämisessä turvallisessa ympäristössä ja yhteiskunnassa.

Kattavaa seksuaalikasvatuksen opetusta tulisi WHO:n ohjeistuksen mukaan antaa ennen aktiivista seksuaalista elämänvaihetta ja vaihtoehtoisin tavoin ikäryhmän huomioiden (THL 2014, 8-9 ja 18). Tämä tukee opinnäytetyöni näkemystä seksuaalikasvatuksen kohderyhmälle 16-vuotiaista ylöspäin. Se ei kuitenkaan poista peruskoulun seksuaalikasvatuksen tärkeyttä. Voidaan kuitenkin todeta seksuaalisen kokemuksen ja osaamisen olevan erilaista 16- ja yli 20-vuotiaalla. Lapsesta aikuiseksi kasvaessa puhutaan nivelvaiheesta (Strömmer, Matti 2005, 47) aikuisuuteen ja kuvan 3 viimeisimmistä portaista, joka yleisesti tunnetaan seksuaalisen kehittymisen etenemisessä. Nivelvaiheen ikärajausta tukee tutkimus jossa kysyttiin seksuaalisen suuntautumisen tiedostamisen ikää (Lehtonen & Mustola 2004, 128). Suoria ikävuosia ei useinkaan mainita tässä yhteydessä koska ensisijaista ovat kehitymisvaiheet ja jokaisen yksilöllinen kehittyminen.



Kuva 3) Seksuaalisuuden portaat (Aho ym. 2008, 19-25 (alkuperäinen lähde: Cacciatore, Raisa & Korteniemi-Poikela, Erja 2000)).

2.4 Tehdyt tutkimukset

Olemassa olevia tutkimuksia ja päättöitä löytyy toiminnallisista seksuaalikasvatuksen tukimateriaalista teoreettisiin /tieteellisiin tutkimuksiin. Yhtenä viimeisimmistä on mediatutkija Susanna Paasonen tekemät artikkelit ja kirjat internetistä ja pornosta. Paasonen mainitseekin tärkeäksi erottaa määritelmät, joista puhutaan tässä ajassa. Yhtälaillla myös kuinka porno luodaan ja mitä sillä haetaan? Pidän tärkeänä tutkijan näkemystä siitä, että aiheesta puhutaan avoimesti. (Väärämäki, Heidi 2015). Paasonen mielipide tukee kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen tuomista peruskouluihin. Suurta tutkimusmäärää voisi selittää aiheen kiinnostavuus, mutta näkisin sen myös hyvin isona osana ihmisen elämää. On eri asia kuinka aihetta käsitellään puheissa ja teoissa kuin tieteenä yhteiskunnassa ja käyttäytymisessä. Miksi seksuaalikasvatusta ei käsitellä yhtä vahvasti opetuksessa? Kasvavaa nuorisoa huomioidaan jo modernein sosiaalisin

välinein esimerkiksi Instagramissa kasvattavin sloganein ja kuvituksin (Väestöliitto 2015b).

Käsityksiä seksuaalikasvatusta vastaan on, kuten esimerkiksi seksuaalisen aktiivisuuden aikaistuminen. Tutkimusten mukaan näille väitteille ei ole näyttöä, vaan ne osoittavat selkeästi myönteisiä tuloksia (THL 2014, 8 ja 9 sekä Aho ym. 2008, 43). Sen sijaan voidaan osoittaa tutkimus, jossa kulttuurien ja maiden seksuaalisella avoimuudella julkisuudessa on vähemmän tabuja, vähemmän ahdistusta ja tehokkaasti toteutettua seksuaalikasvatusta (Väestöliitto 2006, 11).

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos julkaisee säännöllisesti nuorten seksuaaliterveyteen liittyviä lukuja Kouluterveyskyselyn tuloksista (THL 2015b). Luvut tukevat seksuaalikasvatuksen ajankohtaisuuden merkitystä nuorelle ja heidän kokemuspohjalle sekä asenteille.

Theseus (ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt ja julkaisut) antaa tulokseksi useita julkaisuja viimevuosilta seksuaalikasvatukseen. Julkaisuja on sukupuolen, kansalaisuuden ja ikävaiheen erilaisiin näkökulmiin, mutta myös työstä tulleisiin tarpeisiin. Näitä ovat esimerkiksi lastensuojelulaitosten tarve, seksuaalisuuden huomioiminen hoitotyössä sekä varusmiesten kohtaaminen kohderyhmänä. Julkaisujen viime vuosien kasvua perustelevat aiheen ajankohtaisuus yhteiskunnassa sekä seksuaalisuusasioiden näkyvämmäksi tuleminen eri yhteisöissä Suomessa.

3 SENSITIIVINEN TYÖOTE SEKSUAALIKASVATUKSESSA

Sensitiivinen työote seksuaalikasvatuksen verkostossa tarkoittaa helposti lähestyttävyyttä, avoimuutta, oikeita termejä ja asiantuntevuutta. Kasvattajalle tai verkostolle erityisen tärkeää on ohjauksen sensitiivisyys ja kuunteleminen. Sensitiivinen työote seksuaalikasvatuksen verkostossa on mahdollisten ohjaus- ja tukitarpeiden luonteva ohjaaminen sekä tunnistaminen. Sensitiivisessä työtöteessä

tulisi myös huomioida eri tarpeiden tunnistaminen esimerkiksi moninaisuuden, lisääntymisen ja terveyden parissa.

Aiheeltaan seksuaalisuus on herkkä. Seksuaalisuuden käsittelyssä voi olla mukana myös tunteet, häpeä, trauma, kokemattomuus, jotka koetaan henkilökohtaiseksi ja intiimiksi puheenaiheeksi. Tämä on todennäköisesti myös syy seksuaalikasvatuksen vähäisyyteen, niin perheiden sisällä, kuin julkisesti tuotettuna yhteiskunnalta. Seksuaalikasvatusammattilaisen on osattava ohjata asiakasta puhumaan luonnollisesti seksuaalisuudesta ja myös pystyttävä itse vastaanottamaan ja ohjaamaan asiaa eteenpäin. Keskustelua ja dialogia (Halonen ym. 2014, 8) ei välttämättä synny, jos työntekijä välttelee aiheesta puhumista. Omat resurssit ja ammattitaito on hyvä tuntee (Heinonen & Launis 1997, 19-20) koska tämän voidaan osoittaa vaikuttavan positiivisesti (Aho ym. 2008, 45). Kun puhutaan nuorista seksuaalikasvatuksessa kohderyhmänä, koetaan he terveiksi ja vähän terveyspalveluita käyttäväksi ja ongelmattomaksi ryhmäksi. Nuoruus on psyykkistä, fyysistä ja emotionaalista kehittymistä jolloin itsetunto on kovilla (Aho ym. 2008, 9). Dialogi edesauttaa myös vuorovaikutustaitojen kehittämisessä, ikään perustuvassa kasvatustyössä ja varsinkin poikakeskeisessä kasvatustyössä identiteetin muodostajana (Halonen ym. 2014, 16). Sensitiivisyyttä perustelee myös seksuaalisuusasioissa itsemääräämisoikeus (Kannas ym. 2008, 17) jota tulee kunnioittaa.

Sensitiivisessä työtavassa tulee huomioida erityisesti maahanmuuttotaustaiset henkilöt ja monikulttuurisuus jonka näkökulmaa ei ole rajattu opinnäytteen ulkopuolelle. On tärkeä tiedostaa erilaisten taustojen ja uskontojen tuomat näkökulmat aiheeseen. On hyvä ohjata perheitä ja muuta verkostoa tukemaan käsitystä terveestä seksuaalikasvatuksesta ja sen merkityksestä kokonaisvaltaisesti. Jokaisella on oikeus saada tietoa aiheesta. (Väestöliitto 2009) Opinnäytetyön näkökulma ei erityisesti kohdistu maahanmuuttajataustaisten seksuaalikasvatukseen, mutta ei sulje sensitiivisellä näkökulmalla sitä myöskään pois.

3.1 Totuttu puhumattomuuden kulttuuri

Yhteiskunnallisesti hiljaisen ja puhumattoman kansan kehittymistä hidastaa etäisyys Euroopasta ja varmasti osaltaan myös Suomen historia Venäjän alaisena maana. Viittaa tällä kansakuntien poliittisten asenteiden eroon nykypäivänä suhteessa seksuaalisuuteen (Venäjän homopropagandalaki). Seksuaalisuutta ei pidetä helposti "kahvipöytäkeskusteluna" ja ymmärrys muissa kuin heteronormatiivisessa käsittelyssä myönnetään helposti tunnistamattomaksi aiheeksi (Lehtonen & Mustola 2004, 128). Perusteet viittaavat siis kokemuksellisuuteen, joka koetaan biologisena lisääntymistarvelähtöisenä heteronormatiivisena elämäkokemuksena, ei opitusta seksuaaliedosta ja seksuaalikasvatuksesta. Yhtenä seksuaaliongelmaksi voidaan pitää puutteellisia vuorovaikutustaitoja, jotka vaikeuttavat suhteissa ja seksuaalielämässä sekä ammattilaisen kohtaamisessa. Väestöliitto kertoo erityisenä haasteena seksuaalivähemmistöjen kohtaamisen seksuaaliterveyspalveluissa ja ilmaisen henkilöstön vuorovaikutustaitojen kehittämisen tarpeen (Väestöliitto 2006, 12 ja 16 ja 54). Näkymiä parempaan olisi kuitenkin jo olemassa (Aho ym. 2008, 40). Tässä opinnäytetyössä on ehdotuksia ammattilaisille seksuaalikasvatukseen.

Seksuaalikasvatuksessa yhteisöllisyys tulee pilkkoa pienempiin osa-alueisiin, joissa miehet ja naiset voivat saada juuri heille suunnattuja palveluita (Aho ym. 2008, 35). Yhteisöllisyyttä voitaisi rajata myös ikä- tai kokemusperusteiseksi, jossa nuoruuden mahdollisuutena on ennakkoluuloton, kokeileva seksuaalisuuden monimuotoisuus. Tällöin ei tarvitse pelästyä omia tunteitaan (Aho ym. 2008, 14-15). Otan tässä kohtaa esiin myös poikanäkökulman, joka on tuotu esiin viime vuosina seksuaalikasvatusmateriaaleissa ja lähteissä. Näen huolestuttavana maininnan terveydenhuollon haasteista poikien kohtaamisessa (Väestöliitto 2006, 17 ja Aho ym. 2008, 54). Tähän voi olla syynä yleinen oletus poikien puhumattomuudesta ja hoitoon ohjauksesta, mutta myös ammattilaisten vastaanottamisesta ja osaamisesta poika-asioissa. Osana kohtaamisongelmaa, niin poikien osalta kuin muidenkin voidaan pitää tunteista puhumista (Aho ym. 2008, 40) tai niiden käsittelyn vaikeuksia. Näkökulmaa puolustaa myös THL:n kouluterveyskyselyssä opetuksen tyttöystävällisyys (Halonen ym. 2014, 4). Puhumattomuuden kokemiseen voi myös vaikuttaa opetushetken ilmapiiri joka koetaan tärkeäksi. Tällöin pojat voivat passivoitua tai heittää kasvatuksen leikiksi (Halonen ym. 2014, 13). Kokemuksia

onnistuneesta seksuaalikasvatustyöstä pojille on Iso-Britanniasta, jossa tavoitettiin hyvin toisen asteen oppilaitoksen nuoria miehiä liikkuvalla sairaanhoitajan vastaanotolla (Clinic-in-a-box-projekti) jossa annettiin muun muassa kondomeja, klamydiatestejä, esitteitä ja opastusta (THL 2014, 31). Tulisiko siis kiinnittää huomiota enemmän eroihin ja tapoihin seksuaalikasvatuksessa, eikä yleistää liikaa esimerkiksi ettei poikia kiinnostaisi. #lupakysyä-projekti kohtaa erityisesti pojat.

Sosiologinen rakenteellinen vastaavuus, homologia (Willis 1978), on näkynyt miesten käyttäytymisenä suomalaisessa yhteiskunnassa kaupungistumisen aikaan. Tällöin muodostui ”tikkakerhoja” lähiöpubeihin samankaltaisten taustojen omaavien miesten kesken. Koettiin itsenäisyyden ja toiminnallisuuden murrosta silloisessa perhe-elämässä miesten keskuudessa ja arvostukseksi muodostui ammattitaito. (Jokinen, Kimmo & Saaristo, Kimmo 2006, 166 ja 175 ja 208) Sosiokulttuurinen vapautuminen on tuonut miehille vapautta ja perinteet eivät ole enää sitovia, mutta velvoittavuus on kuitenkin olemassa. Isien kokemus mieheksi kasvamisesta ei tue positiivista kasvua ja tukea tulevien sukupolvien identiteetin etsintään sosiologisesta näkökulmasta yleisellä tasolla. Positiivisempaan kuvaan on tarvetta ja rasistinen mieskuva tulisi korjata. Se että miehet haluavat hoitaa yhä enemmän lapsia, on itse asiassa tavoite saada kadotettua arvostusta perheessä takaisin (Jokinen & Saaristo 2006, 175-178). Samaan aikaan, kun mies on kokenut menettävän perheessä arvostusta, on käyty paljon kriittistä keskustelua tasa-arvosta ja naisasioista yhteiskunnassa (Jokinen & Saaristo 2006, 208-209).

Puhuttaessa seksuaalisuudesta, seksuaalikasvatuksesta ja myös moninaisuudesta, keskustelu voi helposti ohjautua asiantuntemattomilla väärille raiteille. Kasvatukselle on syynsä, jotta virheellisiä käsityksiä voidaan välttää ja oikaista (THL 2014, 13). Näitä voidaan tuoda esiin esimerkiksi mediasta, pornosta, uskontojen näkemyksistä tai biologisin perustein. On myös tärkeää käyttää oikeita termejä keskusteltaessa aiheesta ja asiayhteydestä. On syytä varmistaa onko keskustelunaihe sovelias ja jatkaa keskustelua, jos tilanne sen sallii. On varauduttava opetustilanteessa siihen, että ohjauksen tukiverkosto toimii seksuaalisuuteen kuuluvissa asioissa ja varmistaa kaikkien tietoisuus mahdollisista esiin tulevista asioista. Keskustelu tulee olla turvallista jokaiselle. Sensitiivisyys tulee huomioida niin itsetutkiskelevalle henkilölle kuin mahdollisesti esimerkiksi pahoinpitelyn kokeneelle henkilölle. Seksuaalisuudesta

puhumista ei voida pitää avoimena, eikä sitä voida vaatia jokaisen itsemääräämisoikeuteen perustellen (Lehtonen & Mustola 2004, 129).

3.2 Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus

‘Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus’ (määritelmä sivulla 23-24) kuvailee hyvin koko elämänkaaren mittaisen seksuaalikasvatuksen. WHO:n standardeissa suositellaan tämän käsitteen käyttöä kuvaamaan elinkaaren eri vaiheiden mukaista kasvatuksen erilaisuutta. Kokonaisvaltaisessa seksuaalikasvatuksessa myönteisyys on olennaista seksuaalitietoisuuden jakamisessa. Seksuaalisuus voidaan kuitenkin pääsääntöisesti nähdä myönteisenä, joten olisi vastoin WHO:n toteuttamisohjeita toteuttaa valtakunnallisesti vain seksuaaliväestössä sairauslähdeistä tai kriisityötä toteuttavaa kasvatusta (Aho ym. 2008, 40), vaikka se kuuluukin tunnustettavaksi toissijaisena tarpeena (THL 2014, 7). Seksuaalikasvatusta tulisi olla läpi elämän, jossa se kuuluisi ihmisen ikään ja kehitysvaiheisiin kulkien aina neuvolasta kouluun ja armeijaan (Halonen ym. 2014, 6) sekä työterveyshuoltoon ja ikääntyvien terveyspalveluihin (Väestöliitto 2006, 16). Myös nuori aikuinen tarvitsee huolenpitoa ja ohjausta omiksi kokemisissa asioissa aikuiselta (Aho ym. 2008, 12), esimerkiksi omien elämäkokemusten avulla tukemassa itsetunnon kehitystä aikuisuuteen (Aho ym. 2008, 14 ja 16). Tätä tukee hoito- ja kasvatustyön ammattilaisille suunnattu riittävä koulutussuositus seksuaaliterveyden edistämiseen ja vuorovaikutustaitoihin (Väestöliitto 2006, 18). Seksuaalikasvatus käsittää valistuksen, opetuksen, neuvonnan (Aho ym. 2008, 38) ja ohjauksen (THL 2015a). Seksuaalivalistus on yksisuuntaista viestintää suuremmalle joukolle, seksuaaliopetus ryhmäkohtaista ja suunnitelmallista, seksuaalineuvonta henkilökohtaista (Väestöliitto 2006, 10). Ohjausta annetaan perheeltä ja nuorten itsensä kesken.

Ammattilaisten suorittamaa seksuaalikasvatusta tukevat osaltaan vanhempien neuvot. Ammattilaisten kasvatus tukee aihetta ja nuorten keskinäisen puhumisen merkitys on osa reflektointia arkaluontoisissa asioissa oman ikäryhmän kesken luonnollisesti. (THL 2014, 13.) Vanhemmilla on ensisijainen vastuu kasvatuksessa aikuisuuteen. (Aho ym. 2008, 51-52). Se lienee selvää, että vanhempien vastuusta ei voi ohittaa (Kinnunen, Saara 2005, 26 ja Eskelinen, Anne 41), mutta onko aiheellista

ilmaista seksuaalikasvatuksen toteutumisen vastuuta vanhempien roolissa näin vahvaksi? Viitataan tällä vanhempien osaamattomuuteen verrattaessa onnistuneeseen yhteisölliseen kasvatustalliin ja kansalliseen tavoitteeseen strategisesta mallista.

Ohjauksen tukena tulee huomioida myös muut kuin seksuaalikasvatusvelvolliset ammattilaiset. Tarkoitan tällä terveysalan ammattilaisia, nuorisotyöntekijöitä ja ammatillisia toisen asteen opettajia sekä lukion opettajia peruskouluopetuksen jälkeen. Verkoston luominen sitouttaa seksuaalikasvatuksen ammattilaisia työskentelemään pitkäjänteisesti ja huomioivasti. Suunniteltaessa seksuaalikasvatuksen verkostoa tulisi tämä huomioida jatkuvana toimintamallina ja seurantana. (THL 2014, 15 ja 30-31.) Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki perustelee useissa kohdissa yksilöllistä, kokonaisvaltaista ja monialaista yhteistyötä toimijoiden kesken (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014).

3.3 Yhteisöllisyyden vaikutus kasvussa

On hyvä tiedostaa tunne ja kokemus seksuaalisuudesta itse, mutta käsitellä myös opetuksessa yleisellä tasolla. Suoraan näkökulmaa ei voida määritellä, vaan se voidaan purkaa ja hyväksyä erilaisiksi näkökulmiksi ja niiden yhdistelmiksi. Seksuaalisuutta voidaan käsitellä käyttäytymisenä, fyysisenä, psyykkisenä sekä kokemuksellisenä. Tätä käsitettä avaa hyvin SETA:n materiaalien Neljä Nurkkaa -harjoitus (Karvinen 2015). Moniulotteinen seksuaalisuus on näiden lisäksi käsitelty myös eettisenä ja kulttuurisena (Heinonen & Launis 1997, 7-8), mitä mielestäni kuvailee paremmin käyttäytyminen. Huomaamme hyvin yhteiskunnan kehittymisen hyvin lyhyessä ajassa, kun lähdemateriaalista on vasta reilu 15 vuotta. WHO ottaa huomioon myös emotionaalisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin sekä huomioi sairaudet, toimintahäiriöt ja raihnaisuudet (THL 2014, 34).

Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa –julkaisussa (WHO:n Euroopan aluetuimisto/BZgA, 2010) suositellaan tämän termin käyttöä. Kirjallisuudessa käytetään usein myös sukulaiskäsitettä kattava (comprehensive) seksuaalikasvatus. Jälkimmäistä

käsitettä käytetään useimmiten silloin, kun halutaan tehdä ero pidättäytymiseen tähtäävään seksuaalikasvatukseen. Kattavassa seksuaalikasvatuksessa puhutaan ehkäisyn käytön ja turvaseksin puolesta, mutta sen painopiste on seksuaalisten ongelmien ehkäisemisessä. Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus perustuu ajatukseen seksuaalisuudesta ihmisen myönteisenä voimavarana sekä käsitykseen, jonka mukaan kaikilla on oikeus oppia ja saada tietoa seksuaalisuudesta. Seksuaalisten ongelmien ehkäiseminen on itsestään selvä osa kokonaisvaltaista seksuaalikasvatusta. (THL 2014, 33)

Yhteisöllinen vaikutus seksuaalisuuden muodostumiselle on suuri. Tätä on vaikea mitata, mutta sen pystyy osoittamaan usea seksuaalisuuttaan käsitellyt, tai sitä voidaan osoittaa lainsäädännön ja tautiluokitukseen sekä yhteiskunnassa käsiteltävissä aiheissa. Monesti seksuaalisuutta käsitellään vasta kun se tulee omakohtaiseksi. Tässä auttaa tietoisuuden ja kasvatuksen lisääminen seksuaalisuutta käsittelevissä asioissa. Yhteisillä toimintatavoilla ja verkostoitumisella voidaan luoda kaikkia helpottavia toimintatapoja yhteisölle (Mäkinen, Heli 2005, 61). Seksuaalikasvatuksessa voidaankin puhua asennekasvatuksesta (Väestöliitto 2006, 13), joka kuvaa paremmin yhteiskunnan näkökulman korjaamista oikeaan suuntaan virheellisistä näkemyksistä, joko tietoisesti tai tiedostamattomina tekoina. Samassa kohtaa voidaan tulkita yhteisön sosiaalisen pääoman merkinä yhteisöpystyvyys, epävirallinen sosiaalinen kontrolli. Tällöin voidaan puhua yksinäisen vanhemmuuden ohella yhteisöllisestä vanhemmuudesta (Mäkinen 2005, 61-62). Syrjintä ja syrjäytymisvaara on sukupuoli-identiteettiä etsivällä tai siitä ilmaisultaan ristiriidassa kulttuuristen sukupuoli-odotusten kanssa olevilla (Väestöliitto 2006, 38 ja Harju 2014, 6). Tällä todennäköisesti ei tarkoiteta esimerkiksi vanhuksia ja ulkomaalaisia vaikka heillä syrjäytymisvaara olisikin seksuaalisuusasioissa. Vaara kohdistuu todennäköisesti siis identiteetin ja ilmaisun koettuihin ristiriitoihin yhteiskunnassa. Näitä virheellisesti kuvattuja malleja "unelmamallista" sukupuoleen ja sen käyttäytymiseen muodostuu käsityksiin ja ne ovat valheellisia (Aho ym. 2008, 64).

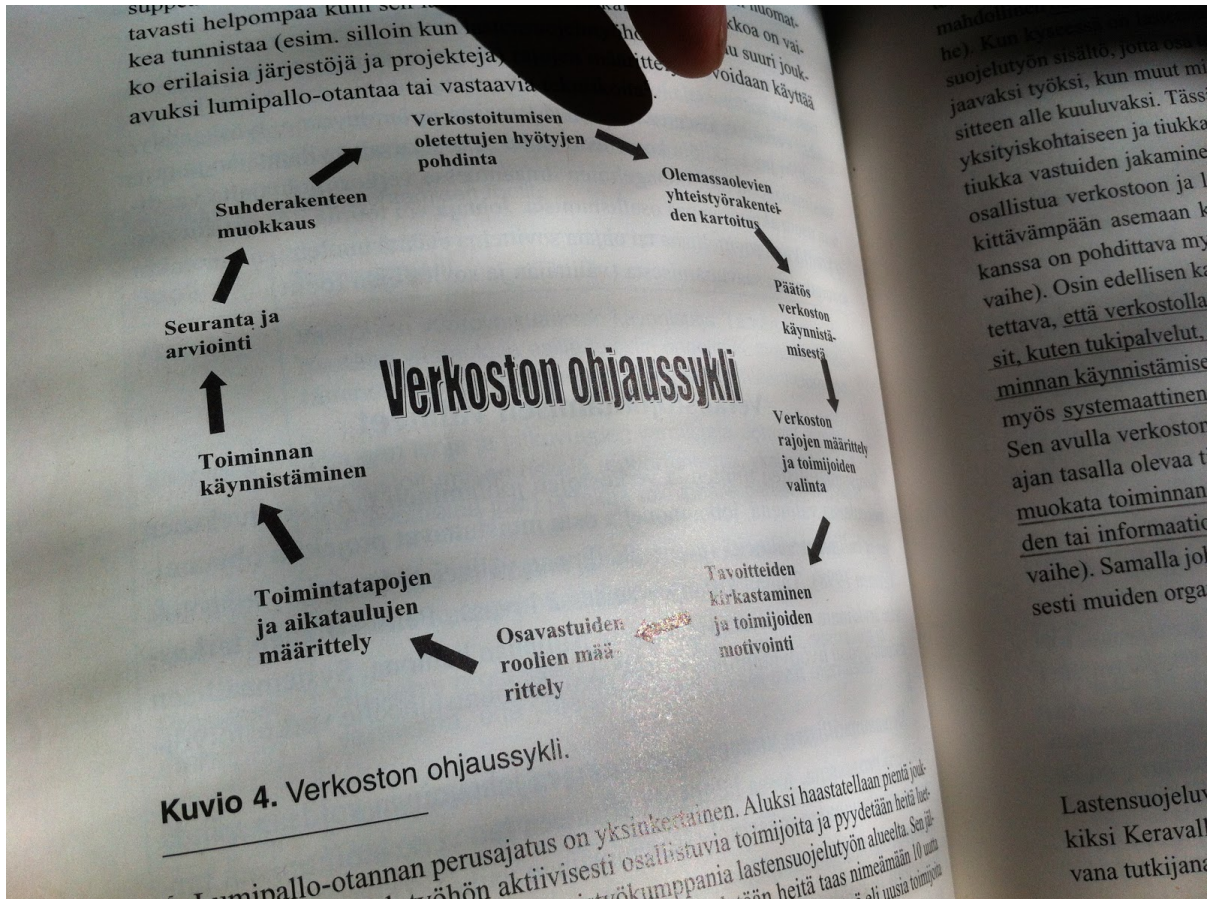
Seksuaalikasvatuksen toteutus alkaa usein paikalliselta tasolta, jopa koulukohtaisesti (THL 2014, 11). Lähtökohtana voidaan pitää kasvatuskumppanuuden vaiheita jossa tutustumisen kautta verkostoidutaan ja sitä kautta kehitytään yhteisölliseksi

toiminnaksi. Kehittymisessä luottamus ja sosiaalinen pääoma kasvaa ja kehittyvät rakenteiden vahvistuessa (Koistinen, Aila 2005, 141). Parhaimmillaan kasvatusta voidaan tehdä kansallisella tasolla kuten Virossa, jossa *”ihmistieteiden” oppiaineessa tavoitteena on ”kokonaisvaltaisen persoonallisuuden kehittäminen sekä yleisten humanististen arvojen ja sosiaalisten taitojen edistäminen”*. Oppiaineessa käsitellään kaikille luokille seksuaalikasvatusta, vuorovaikutustaitoja ja kunnioittamista itseään ja toisia kohtaan. (THL 2014, 14.) Tästä suomalaisten tulisi ottaa oppia.

4 YHTEISÖLLISYYS SEKSUAALIKASVATUKSESSA

4.1 Toimijat ja verkostot

Toimivan verkoston rakentaminen ja myös sen toiminnan ohjaus ja valvominen rakentuu kuvan (kuva 4) mukaisella kehällä. Aloituksessa kartoitetaan hyötyjä ja rakenteita. (Uusikylä, Petri 1999, 66). Työ jatkuisi laajemmalla kartoituksella moniammatillisesta verkostosta ja päätöksestä seksuaalikasvatusverkoston luomiseksi alueella. Verkosto voisi toimia alkuun vain yhden organisaation alaisuudessa nuorisotoimessa, mutta sitä voitaisiin täydentää organisaatio kerrallaan laajemmaksi monialaiseksi verkostoksi alueelle (Uusikylä 1999, 66), mitä voidaan pitää kansallisena tavoitteena (Väestöliitto 2015a).



Kuva 4) Verkoston ohjaussykli (Uusikylä 1999, 66).

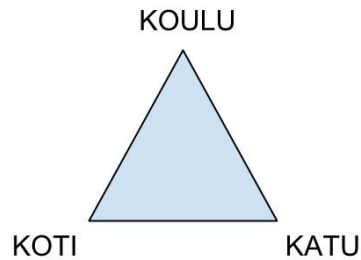
Toimiessaan verkostotyössä vuoropuhelulle tulee olla foorumeita, joissa asiantuntijuutta jaetaan samanarvoisesti toimijoiden kesken. Tämä edesauttaa toimijoiden keskinäistä arvostusta ja asiakaskeisyyttä (Arnkil, Tom & Eriksson, Esa 1999, 81), mutta antaa moniammatillisena myös joustavuutta, moniulotteisuutta ja parantaa asiakaspalvelua (Pohjola, Anneli 1999, 110).

Nuoria aikuisia kohtaa niin koti, koulu kuin nuorisotyö (kuva 5) (Viitanen, Reijo 2013). Tahot ovat läheisimmin ja eniten kontaktissa nuorison kanssa. Kolmikantainen kasvatustyö ja nuoren kohtaaminen tukee kokonaisvaltaisesti tehtävää nuorisotyötä ja seksuaalikasvatusta. Tätä tulisi pitää perustana seksuaalikasvatusverkoston luomiseen. On hyvä kartoittaa niin resurssit, toimijat kuin olemassa oleva kasvatustyö ja kehittää alueellisesti jo toimivaa seksuaalikasvatusta. Tähän on perusteluina kunnan vastuu seksuaalikasvatuksesta. Toimijoita perustelee myös Cacciatoren & Korteniemi-Poikelan seksuaalisuuden portaiden ylimmät askelmat identiteetin kehittämisessä. Verkostoa rakennettaessa moniammatillisemmaksi yhteistyöksi

tulevaisuudessa (Väestöliitto 2006, 56), pysyy perusta ja lähtökohta työlle kuitenkin ennallaan.

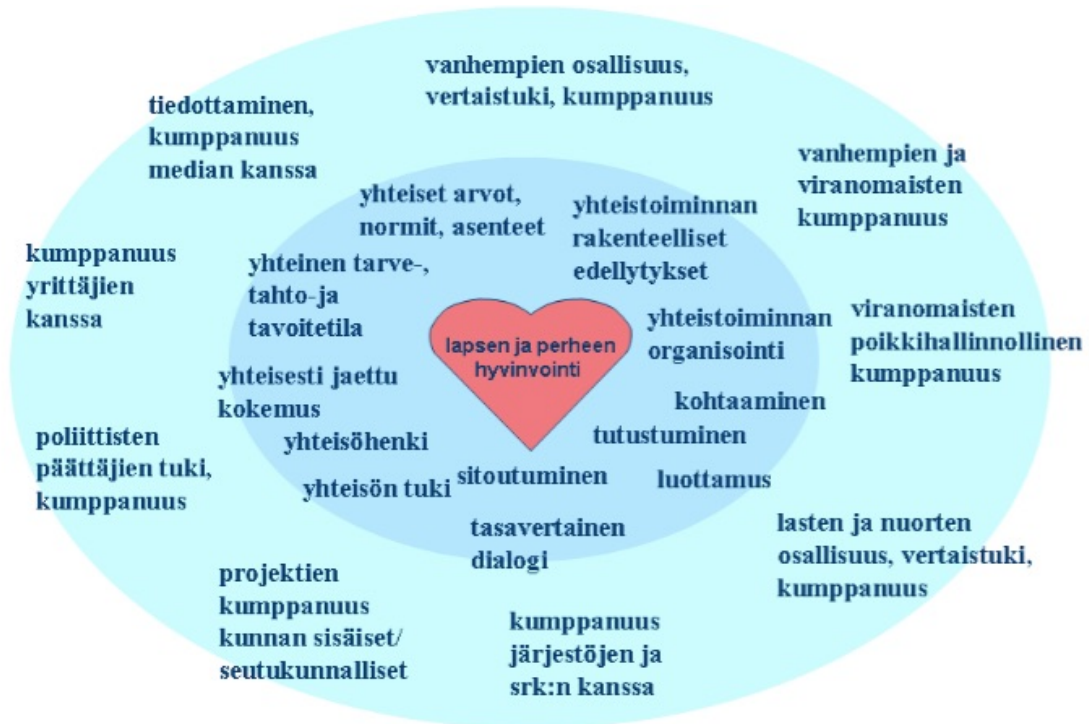
NUORISOTYÖN KENTTÄ

VIITANEN, REIJO 2013



Kuva 5) Nuorisotyön kenttä (Viitanen 2013).

Verkoston mahdollisuudet tulee olemaan ympäristövaikutuksia. Kuten valtakunnallisista tutkimuksista jo voidaan osoittaa. Toimivana moniammatillisena asiantuntijaverkostona maine kulkee eteenpäin ja yhteisön osallisuus paranee ja mukaan tulijoita saa helpommin. Toimiva malli saa helposti tekijöitä ja kasvuedellytyksiä. (Tuominen, Kari 2013, 151). Kasvatuskumppanuudesta ja yhteisöllisyyden tekijöistä Kuntaliitto onkin kuvannut hyvin kokonaisvaltaisesti lapsen ja perheen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä (kuva 6).



Kuva 6) Kasvatuskumppanuuden ja yhteisöllisyyden tekijöitä (Salminen, Pirjo 2005b, 46)

Yhteistoiminnallinen tapa toimia kehittyä vaiheittain yhteistyössä (Koppinen ym. 1993, 19) ja tällaisen sosiaalisen oppimisen vuorovaikutus- ja viestintätaidot kehittyvät (Koppinen ym. 1993, 31) ajan myötä. Hyvää seksuaalikasvatusverkostoa voitaisiin pitää oppimisyhteisönä, joka itsenäisesti ohjaa kutakin ammattilaista ja toimijaa hyväksytysti yhteisissä tavoitteissa. Tiedonkulku on sujuvaa ja ongelmiin tartutaan ratkaisukeskeisesti yhdessä (Koppinen ym. 1993, 62).

4.2 Yhteisöpedagogi toimijana verkostossa

Yhteisöpedagogi on kohderyhmän yksi tukipilari, mutta myös ammattilainen yhteistoiminnallisuuden luojana ja tietämyksen rakentajana (Koppinen ym. 1993, 9-10). Yhteisöpedagogi soveltuu asiantuntijaksi hyvin kasvattamaan nuorta moniammatilliseen ryhmään.

Yhteisöllisyys tuo sosiaalista pääomaa ja kansalaisten vastuullisuutta ja avointa keskustelua yhteiskunnassa osapuolten välillä. Sosiaalisen pääoman resurssit saa

käyttöön vasta, kun toimii luottamuksellisesti yhdessä 1) velvoitteiden ja odotusten, 2) vuorovaikutuskanavien ja 3) sosiaalisten normien kanssa. (Uusikylä 1999, 50-51.) Eskelinen kuvailee sen koostuvan 1) yhteisistä arvoista ja normeista 2) verkostosta ja 3) luottamuksesta (Eskelinen 2005, 41). Näissä ei ole juurikaan eroja, vaikka sanamuodot ovat erilaisia. Tärkeää siis olisi luottamuksellinen ja vuorovaikutuksellinen toiminta, odotusten ja arvojen täyttäminen sekä olemassa olevien resurssien ja normien kanssa yhteisymmärryksessä toimiminen.

Haasteena verkostoitumisessa voidaan pitää ydintehtävästä irtautumista ja siinä pysymistä (Uusikylä 1999, 57). Siksi kokisin seksuaalikasvatusverkoston koordinoijaksi ja rakentajaksi hyvänä vaihtoehtona yhteisöpedagogin. Verkostoitumisen haasteena tulee kuitenkin huomioida myös resurssi- ja tietosuojaongelmat (Uusikylä 1999, 58.) Toisena haasteena voidaan pitää oman persoonallisuuden käyttämistä työvälineenä, jossa joutuu tasapainoilemaan ammatillisen ja henkilökohtaisen minän välillä. Tämä vaatii kypsyyttä (Pohjola 1999, 111-112) ja vahvoja viestintätaitoja joista jo aiemmin mainittiin. #lupakysyä-projekti on huomionnut persoonallisuuden merkityksen erinomaisesti ja hyödyntänyt sitä omassa vaikuttamistavassaan. Markkinoinnista ja viestinnästä välittyy välittäminen ja neuvo mieheltä samanarvoiselle miehelle.

Yhteistoiminnallinen seksuaalikasvatusverkosto voisi hyvin olla yhteisöpedagogin toimenkuvassa ja nuorten seksuaalisuuskasvatusverkoston ylläpitäjänä alueellisesti. Verkosto tukee hyvin yhteistoiminnallista oppimista ja kartoitusta tilanteeseen ja myös edesauttaa erilaisten oppijoiden osallistumista (Koppinen & Pollari 1993, 3). Sosiaalisuus yhteistoiminnallisessa seksuaalikasvatusverkostossa tukee myös seksuaalikasvatusta aiheena, jossa puhumattomuus ja verkoston kommunikointi on avainasemassa.

4.3 Tietoisuuden kasvattaminen jakamalla

Oikeutta saada seksuaaliterveyttä koskevaa tietoa sekä ihmisoikeuksia tuetaan useissa erilaisissa kansainvälisissä sopimuksissa. Tällä viitataan myös maahanmuuttajien oikeuteen saada seksuaalikasvatusta. Näiden lisäksi WHO

puoltaa seksuaalikasvatusta muun muassa sillä, että se on keskeinen osa ihmiselämää. Seksuaalioikeuksien julistus on yleismaallinen, joka huomioi kaikkien oikeudet seksuaalisuuteen ja seksuaaliterveyteen (WAS 2014). Modernin yhteiskunnan seksuaalikasvatus ei riitä nykyisellä mallilla. Median luoma vaarallinen mielikuva (Väestöliitto 2006, 7) seksuaalisuuden mieltämisestä on seksuaaliterveyden edistämistyössä huomioitava. (THL 2014, 7-8.) Ongelma mediassa on sen kontrolloinnin vaikeus ja sen myötä muodostuva mielikuva (Väestöliitto 2006, 27) Esimerkiksi lähteessä Kannas ym. 2008, 237 saattaa olla liiallinen kritisointi ja ongelmalähtöinen kuvaus mediaa kohtaan, vaikka todellisuudessa sitä voisi myös hyödyntää tai korjata kokonaisvaltaisella seksuaalikasvatuksella ja valistuksella. Nuorten kokemukset irtaantuvat kodin ja koulun opetuksesta ja yhä merkittävämmäksi muodostuu tulevaisuudessa harrastukset, tiedotusvälineet ja ihmissuhteet (Jokinen & Saaristo 2006, 231). #lupakysyä-projekti puuttuu epäkohtaan poikien tietoisuudesta ja hyödyntää median käytön kohderyhmän valistamisessa.

Tietoisuuden jakamista voidaan perustella niin ulkoisesti, kokemuksellisesti kuin tunteellisesti ja tässä tulisi pystyä kasvattamaan nuori tasapainoiseksi ja terveeksi aikuiseksi (Väestöliitto 2006, 5 ja 7). Tietoisuuden lisäämistä voidaan pitää myös terveyttä ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä. Seksuaalikasvatus lisää tietoa omasta terveydestä ja siihen liittyvistä valinnoista sekä huolehtimisesta, niin itsestä kuin toisista. Seksuaalikasvatuksen voidaan myös todeta myönteisenä itsetunnon kehittymiseen. (Heimonen & Launis 1997, 12.) Koska tartuntatautien osalta tilanne voi myös muuttua nopeasti yli maanrajojen, on siksi huomioitava myös ennaltaehkäisevä tiedottaminen (Väestöliitto 2006, 6). Tartuntataudit tilastoidaan ja niihin reagoimista voidaan pitää hitaampana kuin ennaltaehkäisevää työtä ja tietoisuuden lisäämistä riskeistä ja suojautumisesta.

4.4 Itsereflektion tukeminen osana seksuaalikasvatusta

Nuoren kasvussa turhautuneisuus ja tarpeettomuuden kokemus nykymaailmassa (Kinnunen 2005, 27) voisi korjaantua ajatuksella dialogisessa kommunikoinnissa yhdessä nuorten kanssa (Jokinen & Saaristo 2006, 231). Nuorta kohderyhmää

voisikin käsitellä paremmin tutkijoina (Koppinen & Pollari 1993, 12) itsensä kehittymisessä, kasvussa ja haltuun ottamisessa (Väestöliitto 2006, 28). Sitä tulee erityisesti olla median lukutaidossa ja kriittisyydessä (Väestöliitto 2006, 29). Omatoimista oppijaa kuvaillaan itsehyväksyväksi, suunnitelmalliseksi, motivoituneeksi, arviointikyvylliseksi, vastaanottavaksi, joustavaksi ja itsenäiseksi (Koppinen 1993, 157).

Vertaillaessa yhteisön ja yksilön asiantuntijuutta, voidaan parhaimmillaan hyödyntää koko verkon asiantuntemusta, mutta samaan aikaan tulisi hyväksyä oma keskeneräisyys (Salminen, Pirjo 2005a, 171) tai mahdollinen tiedostamattomuus varsinkin seksuaalisuusasioissa. Tietoa on saatavilla ja riskinä onkin oikean ja väärän tiedon sekoittuminen (Aho ym. 2008, 34), puhumattakaan jos tietoa rajoitettaisiin.

5 AINEISTO, TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Pohdinnassa arvioin ja tulkiten aiempaa tietoa ja lähteitä vahvemmin sekä perustellen. Arvioin tutkimuskyselyn tuloksia joko tukemaan tai kritisoimaan teoreettista lähtötietoa. Arvioin näkemystäni ja sen realistisuutta. Näen tulevaisuuden kehittämiseksi tärkeänä olemassa olevien toimintojen kehittämisen ja käytettävissä olevat resurssit, mutta toimimisen myös tehtyjen tutkimusten ja historian valossa. Tällaiseen tieteellisten tekstien keskinäiseen arviointeihin, toimintamallien arviointeihin ja oppikirjojen /-materiaalin kehittämiseen pyrin tavoittelemaan. Oppiminen ja ajatuksien jäsenitys kirjoittamisen lomassa (Alasuutari, Pertti 1999, 277) toteutuivat itselläkin vahvasti opinnäytteen tekemisen lomassa.

Opinnäytetyön haastavin osuus on ollut tutkimusmenetelmän ratkaisu aloitusvaiheessa. Laadullista menetelmää puoltaa asia itsessään, määrällistä sen sijaan seksuaalisuuskasvatusta ohjaavan ja tilastoitavan valtakunnallisen näkökulman esiintuominen. Myös alueellisessa tutkimuksessa olisi voinut toteuttaa sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista toteutustapaa. Opinnäytetyön etenemistä kuvaa hyvin spiraalimainen kulku aineiston, analysoinnin, kirjoittamisen ja aiheen

kesken (Hirsjärvi ym. 2014, 14 ja Harju 2014, 25). Haastetta kuvaa hyvin hermeneuttinen kehä (Laine, Timo 2007, 36-37), käsitteiden määrittäminen sekä oman käsityksen kyseenalaistaminen sekä korjaaminen. Tutkimusta ei helpottanut aiheen ajankohtaisuus, mutta mielenkiintoa herätti jatkuva kehittyminen ja oppiminen itsetutkivana opinnäytetyöntekijänä. Pysähdyin kuitenkin näkökulmaan, jossa opinnäytteestä olisi hyötyä yhteisöpedagogille tai muulle ammattilaiselle, joka miettii lähtökohtia alueellisen seksuaalisuuskasvatusverkoston perustamisen edellytyksille. Tutkimusmenetelmiä voisi käyttää useita ja niiden yhdisteleminen toisi tuloksia lähemmäs aihetta.

Kyselytutkimuksen kohderyhmäksi muodostui yksi sosiaalinen verkosto ja tässä tapauksessa tutkijan omat ystävät ja tuttavat. Sosiaalisen verkoston valintaa tutkimuskohteeksi perustelee yhteisöllisyyden tulosten tavoittelu. Kyselyä pystyy hyödyntämään jatkossa myös toisen sosiaalisen verkoston tutkimiseen ja mielenkiintoisemmaksi sen tekisi hyvin vastakohtaiset näkemykset seksuaalikasvatuksesta, esimerkiksi naisnäkökulmaisen sosiaalisen verkoston tulokset. Tässä kyselyssä kohderyhmää kuvaa hyvin tulos vastaajien iästä, joissa 31-50 vuoden ikäisiä on 84% vastaajista. Oma ystäväpiiriä perustelee tulosten totuudenmukaisuus ja helppo vastaaminen, jossa sensitiivisen työskentelytavan tuloksia voitaisiin tulkita vastauksista. Vastaajien näkemys oman lähipiirin yhteisöllisyydestä on myös kuvaava (88% erittäin vahva) ikäryhmän huomioiden. Rajaus vain positiiviseen tai negatiiviseen lähipiirin yhteisöllisyydessä kuitenkin paljasti 13% tyytymättömyyden omassa lähipiirissä. Positiivisen, kehittyneen ja moninaisen näkemyksen tunnusti valtaosa vastaajista. Sen sijaan miesvastaajat eivät kokeneet omaa seksuaalisuuttaan muuttuvaksi. Tämä tulos voi osoittaa sukupuolien eroja, joihin aiemmissa lähdetiedoissa viitataan naisten emotionaalisten tunteiden kehittymiseen myöhemmällä iällä. Aineiston koko voisi olla laajempi, sitä voisi myös laadullistaa kasvatusverkoston toimijoiden haastatteluilla. Vastausten toistuvuudesta kuitenkin pystyy hakemaan suuntaa seksuaalisuuskasvatuksen tarpeisiin ja käsityksiin. Tämän tavoitteena olikin herättää keskustelua aiheesta ja tulevasta työstä.

Huomioitaessa seksuaalisuuden pääkäsitteitä tulee erottaa klinisen seksologian käsitys ja suhteet (Harju 2014, 12) klassisempaan Greenbergin käsitykseen.

Greenbergin käsitystä kuvailtiin jo aiemmin (käyttäytymisenä, fyysisenä, psyykkisenä ja kokemuksellisenä (Heinonen & Launis 1997, 7-8 ja Karvinen 2015)). Kliinisen seksologian käsitteet nähdään seksologian alle suoraan seksuaaliterveytenä sekä lisääntymisterveytenä. Tämä näkökulma rajaa ulkopuolelle suuren osan seksuaalisuudesta. Seksuaalisuutta tulee mielestäni käsitellä kokonaisvaltaisena niin terveystieteistä kuin ihmisen kehittymisen näkökulmasta yhdessä.

Kyselytutkimus toteutettiin verkkokyselynä ja vastaajia haettiin yhdessä sosiaalisessa verkostossa Google Drive -sovelluksella. Kysymykset perustuvat opinnäytetyön tekstin toukokuun 2015 pohdintaan. Kyselyä on pyritty tietoisesti konkretisoimaan, jotta kompromissiratkaisuilta tulkinnoissa vältyttäisi. Kyselyä on myös pyritty luomaan niin, että avointa tekstiä saataisiin tuloksiin mahdollisimman paljon, mutta tarpeeksi helposti tutkimuksen kohderyhmänä (miehet) huomioiden. Tätä perustelee laadullisen haastattelun vaatimus. Kohderyhmäksi rajasin miehet omaan sukupuoleen perustellen, sekä lähdemateriaalin näkemykseen palvelun kohtaamisessa. Tutkimusta itsessään en pitänyt täysin onnistuneena, johon osasyynä oli sen suunnittelemattomuus ja nopea aikataulu (3 vuorokautta), mutta myös sen tarpeettomuus. Näkemyksestäni toiminnan implementointi tulee olla asiantuntijoiden hallinnassa ja välttämättä asianmukaista neuvontaa ei voi aina olettaa annettavan vanhemmiltakaan, mutta on perusteltavaa huomioida vanhemmat ja perhe mukaan sosiaaliseen kasvu ympäristöön. Vastausten (25 kpl) kommentit tukevat selvitystyön näkemystä ja muuta asiantietoa, jota on saatavilla hyvinkin nopeasti nykypäivänä. En julkaise kaikkia vastauksia opinnäytetyössä. Suojaan näin vastausten antajien tunnistettavuuden ja vastausten toisiinsa sitoutuvuuden, jota en koe tässä tutkimuksessa olennaiseksi johtopäätösten kannalta. Tulokset ovat erikseen saatavilla. Pyrin opinnäytetyöllä toiminnan ja asian kriittiseen arviointiin, mutta tähän en kokenut saavani tukea ohjaukselta, josta syystä lähdin hakemaan vahvistusta omalle näkemykselleni tutkimusongelmasta. #lupakysy – projekti on malliesimerkki yhteistoiminnallisesta ja verkostoituneesta toiminnasta haasteen yhdessäkohtaamisesta mediaa hyödyntäen.

Koin, että kehittyvän toiminnan ja tulevaisuusorientoituneen näkökulman kannalta asiantiedon hyvä analysointi olisi riittävä, sillä opinnäytetyö voisi helposti muodostua liian suureksi ja ulkopuolisen tekijän näkökulmasta myös kaukaiseksi. Tutkijana en

toimi nuorisotyössä joten kasvatusverkoston aloittaminen tulisi ensin hyväksyttää toimijoilla. Näillä lähtökohdilla hain kuitenkin tukea omasta lähipiiristä ja sosiaalisesta ympäristöstä kokeilemalla pienellä kyselyllä näkökulmia ”miesten kokemuksiin seksuaalikasvatuksesta”. Tutkimustuloksista voidaan nähdä suvaitseva näkemys seksuaalivähemmistöjä kohtaan, joka viittaa tutkijana minun omaan arvomaailmaan. Vastaajien arvokäsitystä ei olla haluttu tässä kohtaa hakea ja eritellä. Opinnäytetyö tuo esiin omanlaisen näkökulman kokemuksiin miesten seksuaalikasvatuksesta ja elämästä suomalaisessa yhteiskunnassa. Näillä avainsanoilla hakiessani tietoa verkosta, löysin #lupakysy -projektin verkkosivut.

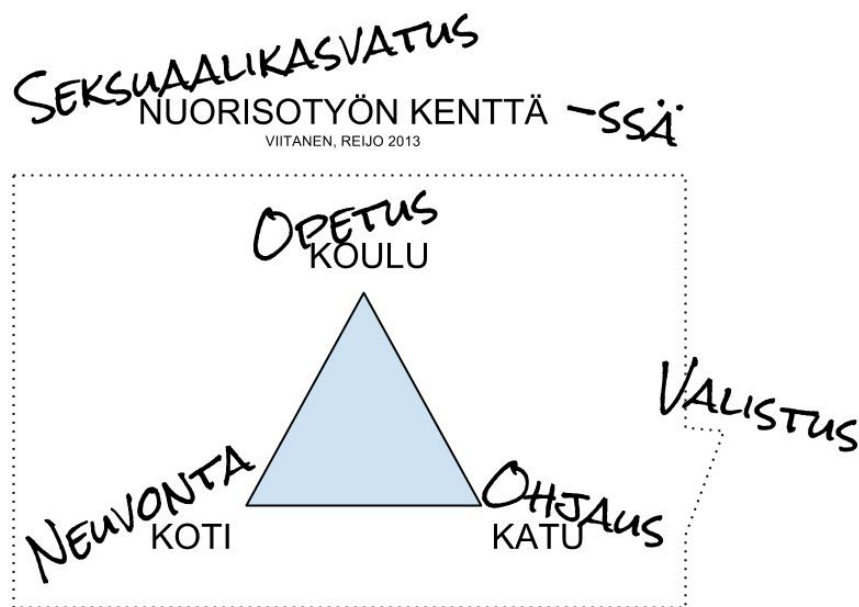
5.1 Seksuaalikasvatus tulevaisuudessa

Seksuaalikasvatusta on tutkittu vasta viime vuosina enemmän. Onko seksuaalitetous ja -kasvatus kunnossa yhteiskunnassamme? Mitä voidaan tehdä seksuaalisen moninaisuuden ja yhteiskunnallisen hyväksynnän (avoimuuden) vuoksi, jotta kukaan ei koe sulkeutuvansa asian suhteen tai jopa toimivan itsetuhoisesti. Tämä on tulkintaani ilman lähdettä ja tutkimuksia itsetuhoisuuden syiksi. (Findikaattori 2014.) Se voidaan kuitenkin osoittaa ja todeta, että ikäryhmä kohtaa täysin nivelvaiheen ikäluokan ja ongelmien syyt limittyvät samoihin asiayhteyksiin vaikka suoranaista seksuaali-identiteetin kehittymistä ei eroteta. Tällä perustelen verkostoitumisen tarvetta myös alueellisesti ja käytännönläheisesti työskentelevien kesken. Kyselyyn vastaajista 64% vastasi, ettei ole lainkaan kaivannut (/kaipaa) psykologisia (/terapeuttisia) palveluita seksuaali-identiteetin rakentumisessa. Syitä näkemuseroon voi olla monia. Kysymys on voitu asettaa huonosti, mutta myös eri asiayhteydessä, sillä tuen antamisen tarve koettiin vahvaksi, josta myöhemmin tulokset vastaajilta.

Opinnäytetyöni antaa vastauksia ja ohjausta alueelliselle seksuaalikasvatusverkostolle. Kansallisen tason ohjeistuksia ja välineitä seksuaalikasvatuksen tueksi annetaan nykyään hyvin. Voidaan pohtia myös toteutuvaa valistusta, opetusta ja neuvontaa (THL 2015a) tai näiden arviointia paikallisella tasolla kuten valtakunnallisestikin. On selvää että seksuaalikasvatukselle on tarve, jota poikkeuksetta lähteet yhteen ääneen esittävät. Suomea voidaan pitää

edistyneenä tasavertaisessa ja moninaisessa käsityksessä seksuaalisuudesta, mutta kuten on todettu väärin käsityksien ja tabujen tuomasta vääristä mielikuvista. Tämä on osoitus tietoisuuden vähyydestä sekä avoimuudesta yhteisöissä. Kun kysyin edellisten kasvatustapojen tarpeellisuudesta, lähes pääsääntöisesti voitaisi tulkita tulokset tasaisesti kaikkien kesken. Se perustelee kokonaisvaltaisen kasvatuksen ja viestinnän merkitystä. Samaa kuvailee myös myöhemmin kuva 14.

Toimenkuvia ja tehtäviä nuorisotyön kentässä voidaan pitää selvinä, samoin kuin yhteistyötä toimijoiden kesken (kuva 8). Ongelmaksi voidaankin todeta aiheen sensitiivisyyden ja kokemattomuuden tai vaikeuden puhua ammatillisesti.



Kuva 8) Nuorisotyön kenttä (Viitanen 2013 & Aho ym. 2008, 38 & THL 2015a).

Nuorisotyön kentän kolmikantaisessa näkökulmassa (kuva 8) (Viitanen 2013) seksuaalikasvatuksessa KOTI pystyisi antamaan seksuaalneuvontaa, KOULU opetusta kansallisen suunnitelman mukaisesti ja KATU seksuaalikasvatukseen kuuluvaa ohjausta niin nuorisotyöntekijöiden toimesta kuin nuorten itsenäisesti keskenäänkin keskustellessa. Näiden lisäksi näkisin kansallisen tason seksuaalivalistuksen tarpeellisuuden mediassa. Kenttä kuvailee mielestäni hyvin seksuaalikasvatusta antavia tahoja. Kun mietimme mitä sisältöä kukin heistä antaa

kasvavalle ja seksuaalista identiteettiä etsivälle nuorelle, pystymme kuvailemaan yksityiskohtaisemmin näiden eroja, onnistumista ja vastuita seksuaalikasvatuksen toteutukselle. Verkostoitumisen merkitys yksilön kohdalla on ilmiselvää, vaikka opinnäytetyössä käsittelenkin verkostoitumista ammattilaisten keskuudessa.

Toimivan seksuaalikasvatusverkoston ohjaus kulkee vaiheittain (kuva 4) ja sitä voisi jatkaa kehittyvänä itseohjautuvana verkostona, jolloin sama kuvaus verkoston syklimäisestä toiminnasta (Uusikylä 1999, 66) jatkuisi spiraalimaisesti eteenpäin. Kriittistä ja hyötyjä pohtivaa arviointia tulisi pitää toiminnan kehittymisen edellytyksenä.

Kyselytutkimuksessa oli edellä mainittujen eri tahojen kartoitus lyhyesti. Ongelmana tuloksissa on tämän verkoston ikäluokassa, joka ei ole saanut ohjausta eikä seksuaalikasvatusta juuri ollenkaan varsinkaan nuorisotoimen osalta. Hyvin ”perinteisesti” tulokset osoittavat seksuaalikasvatusta saataneen peruskoulusta, terveydenhuollolta, kavereilta, omatoimisesti tai vähäisissä määrin (ei lainkaan) armeijasta ja kotoa. Poikkeaman tuloksissa muodostaa merkittävä oppi- ja tietokirjojen osuus seksuaalikasvatuksessa, jossa kaikista vastaajista 48% toteaa saaneensa niistä riittävästi tietoa. Ohessa muutamia kuvailuja millaista seksuaalikasvatusta vastaajat ovat saaneet:

”Saamani seksuaalikasvatus käsitteli heteroparien seurustelua ja seksiä lisääntymistarkoituksessa. Myös ehkäisyä käsiteltiin, mutta vain kondomien käytön kannalta.”

”Ehkäisyneuvonta, tietoa sukupuolitaudeista ja yleistä tietoa seksuaalisuudesta. Kasvatus 90- luvulla on aina lähtenyt hetero-olettamuksesta.”

”Lähestulkoon täysin heteronormatiivista perusopastusta julkilta tahoilta; Kavereilta ja netistä monipuolisemmin. Aikoinaan kirjaston kirjat keskittyivät kama sutra -tyyppisiin juttuihin ja seksuaalitauteihin.”

”Koulussa Jumppamaikka piti 2 tuntia, Biologoan opettaja pakollisen oppimäärään kuuluvan katsauksen.”

Kun kysyin vastaajilta ”tukiko saamasi seksuaalikasvatus julkiselta taholta omaa henkilökohtaista näkemystäsi seksuaalisuudesta”, sain hyvin selkeän vastauksen

esiin. Kaikista 25 vastaajasta vain kaksi (2) myönsi näin olleen ja kaikki loput kielsivät perustellen vahvasti näkemystään. Ohessa muutamia vastauksia:

”Joten kuten, yläasteen opettaja mainitsi että jotkut voivat olla kiinnostuneita omasta sukupuolesta mutta elekieli kertoi että hänen oli pakko sanoa niin. Toinen opettaja kelasi VHS-kasetin homokohdan ohi.”

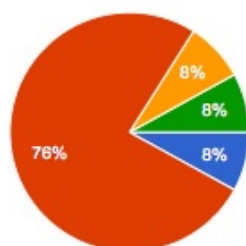
”Ei tukenut...Oli vain yksi totuus: mies ja nainen.”

”Koulussa en ollut varma omasta näkemyksestäni. Kaikessa korostui sukupuolitaudit, mitään ei puhuttu esim. samaa sukupuolta olevien seksistä. Jälkeenpäin olen ajatellut, että olisi voinut olla puhetta, että seksiä voi olla myös vain nautinnon ja jännityksen vuoksi. Se piti jotenkin aina tapahtua parisuhteessa miehen ja naisen välillä”

”Ei, ainut koulussa ollut ”valistus” oli todella ympäröivää ja jätti enemmän kysymyksiä kuin antoi vastauksia.”

Seksuaalisuuskasvatusverkostoille on kansalliset materiaalit ja suositukset. Viestinnän vaikutuksen merkitystä ei voi myöskään vähätellä vaan se on osana onnistunutta kasvatustyötä. Verkkopalveluita pidettiin selkeänä tiedonlähteenä seksuaalikasvatuksessa vastaajille itselleen. 76% vastaajista vastasi ottavansa verkkopalveluiden kautta yhteyttä itseään koskevista asioista ensimmäisenä (kuva 9).

Jos tarvitsen tietoa NYT JA TULEVAISUUDESSA seksuaalisuudesta, oletko ensimmäisenä yhteydessä...



kavereihin	2	8 %
verkkopalveluihin (netti)	19	76 %
ammattilaisiin	2	8 %
terveydenhoitoon	2	8 %

Kuva 9) Jos tarvitsen tietoa nyt ja tulevaisuudessa seksuaalisuudesta, oletko ensimmäisenä yhteydessä...

5.2 Itsereflektio seksuaali-identiteetin kasvussa

Pohdin Hjortin (1994) tunnuspiirteitä pitkään ja aloin näkemään yhä selvemmin ne Dunderfeltin temperamenttia kuvaavilla väreillä (Dunderft, Tony 2012), joten täydensin sanoja kuvaamaan niitä lähinnä olevat värit. Vertailin niitä Dunderfeltin kuvauksiin persoonallisuuksia kuvailevista väreistä (Persoonallisuutta kuvaavat värit löytyvät lähdeviitteen teoksesta, koska kuvaukset eivät ole yksiselitteiset ja lyhyesti kuvailtavissa on suositeltavaa tutustua lähdemateriaaliin ja aiheeseen). Värit voi lyhyesti mieltää kysymyksenä – mitä sanoja tulee mieleen kustakin väristä? Mielestäni yhtenäisyys on selkeä ja Hjortin näkemys kuvaa Dunderfeltin temperamentteja kuvaavia värejä hyvin. Käsitellessä asiaa taas Dunderfeltin näkemyksellä kaikkien osien sekoittumisella, muuttuikin Hjortin nelikenttä huomattavasti moniulotteisemmaksi ja muuttuvammaksi kokonaisuudeksi kuvailemaan identiteetin muodostumista. Nissisen näkökulma (Nissinen 2011, 14) voidaan hyvin yhdistää Hjortin ja Dunderfeltin yhteiseen tunnuspiirteiden kuvailuun elävämpänä ja yhteisöllisemmän vaikutuksen kuvailuna.

ELÄMÄN ASENNE Elämänilo Optimismi Toiveikkaus Onnellisuus Iloisuus	FYYSISET VOIMAVARAT Fyysinen kunto Energisyys
HALLINNAN TUNNE Sisäinen eheys Itseluottamus Kyvykkyyden tunne Sopeutumiskyky Myönteinen minäkuva	SOSIAALINEN TUKI Luotettavuus Avuliaisuus Ystävyys Rakkaus

Kuva 10) Hjortin (1994) positiivisen terveyden tunnuspiirteet (Kannas ym. 2008, 19) sekä Dunderfeltin teorian persoonallisuuksien perusvärit (Dunderfelt 2012).

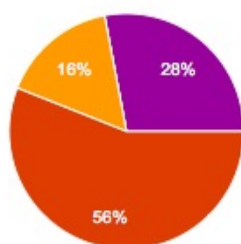
Kuvailen itse “itsensä löytämisen mahdollisuutta” tiimalasimallilla (pohdinnassa kuva 18), jossa keskellä tiukimmassa kohtaa on tämä hetki positiivisina ja negatiivisina

asioina. Voin itse valita näkökulman kuinka ajattelen kartion toisen puolen elämässä, menneisyyden ja tulevaisuuden. Sama valinta on jatkuvasti kaikilla muillakin rinnallamme ja tulisi muistaa, millaisen kuvan annamme ympärille asenteesta ja seksuaalisuuden voimavarasta, osasta jokaisen elämää. Meidän tulisi aina muistaa ympäröivä maailma ja henkilöt, koska asenteet vaikuttavat yksilön käsitykseen ympäröivästä ilmapiiristä ja asenteesta. Toisin sanoen rinnallamme saattaa olla aina henkilö, jonka negatiivinen tai positiivinen viesti voi kohdata eikä vaikutuksia voi tietää etukäteen, varsinkaan tuntematta ja käsittelemättä tapausta tai henkilöä.

Seksuaalikasvatustyön kasvattajan tulee myös itse olla tietoinen omasta identiteettihistoriasta ja seksuaalisesta määritelmästä. Miten määrittelen oman seksuaalisuuteni? Se voi osaltaan rajata aiheen käsittelyä joko kokonaan tai ainakin vaikeuttaa seksuaalisuudesta puhumista. Aihetta pidetään arkana ja liian henkilökohtaisena, kun parhaimmillaan sujuvassa kommunikoinnissa se voi olla merkittävässä asemassa kasvatustyössä, vaikka osallisuus ei nuorten osalta olisikaan aktiivista. Nuori seuraa kuitenkin aina jonkin verran kokeneemman mielikuvaa ja viestintää häntä kiinnostavista aiheista. Oikeassa dialogissa voidaan päästä myös kommunikointiin ja keskusteluun asiakeskeisesti. Tämä helpottaa seksuaalista identiteettiä miettivää itsereflektointia ja rohkeuteen käsitellä ja puhua häntä kiinnostavista asioista. Aina identiteetin reflektointi ei vaadi kasvattajaa tai ammattilaista rinnalle, vaan itseohjautuva nuori selviää pääsääntöisesti yksin, kun rinnalla elää hyväksyvä yhteisö ja sosiaalinen ilmapiiri. Reflektointia on niin kavereiden kanssa keskustelu kuin asioiden selvittäminen verkostakin. Uskon tässä olevani vahvimmillani aikuisena miehenä, yhteisöpedagogina ja seksuaalisuusasioissa neuvovana omalla persoonallisuudellani kun kyseessä on neuvonta ja ohjaus.

Tutkimustuloksissa näkyy vahvasti seksuaalikasvatuksen antaminen tarve alle 16-vuotiaille, 16-18-vuotiaille ja 28% osuudella jopa läpi elämän. Erojen syiksi voidaan tulkita erilaista tietoisuutta.

Minkä ikäisenä mielestäsi seksuaalikasvatusta tulisi antaa

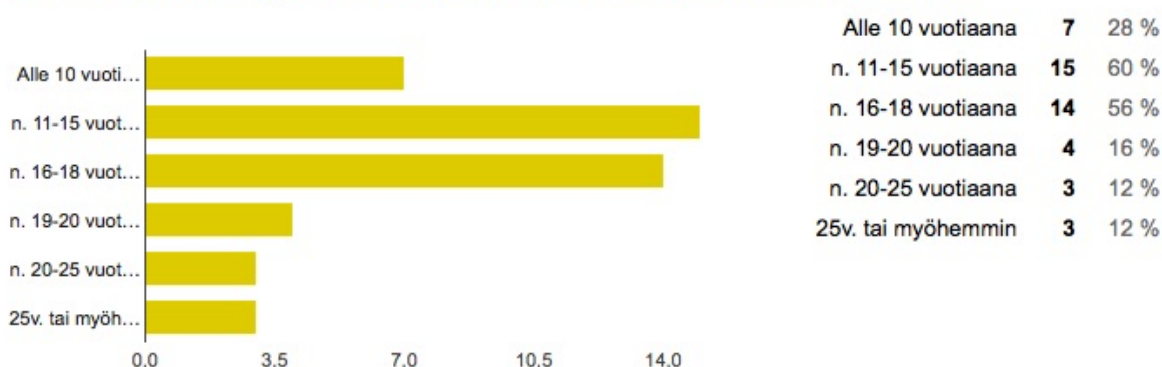


Ei ollenkaan	0	0 %
Alle 16 vuotiaana	14	56 %
16-18 vuotiaana	4	16 %
18 vuotiaana tai myöhemmin	0	0 %
Läpi elämän	7	28 %

Kuva 11) Minkä ikäisenä mielestäsi seksuaalikasvatusta tulisi antaa.

Samalla vastaajat tulkitsevat oman seksuaalisen identiteetin kehittymisen 16-18-vuoden ikäisenä. Jakso on huomattavasti lyhyempi kuin vastausvaihtoehtojen varhaisempi ikäluokka 11-15 vuoden ikäisenä. Vastaus osoittaa nivelvaiheen merkityksen identiteetin muodostumisessa. Tutkimustulokset paljastavat myös hyvin pitkän aikavälin identiteetin muodostumisessa, vaikka pääosa tuloksista vastaa nivelvaiheeseen.

Määrittele ikävuodet parhaan arviosi mukaisesti identiteetin rakentumisessa.

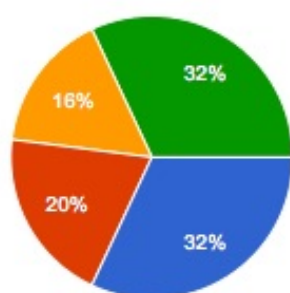


Kuva 12) Määrittele ikävuodet parhaan arviosi mukaisesti identiteetin rakentumisessa.

Identiteetin määrittämiseen kulunut aika koettiin tuloksien mukaan hajaantuvan. Yhtä moni koki ajanjakson olleen alle vuoden ja toiset kokivat sen kestäneen yli 5 vuotta. Tämä tulos mielestäni kuvaa myös miesten sensitiivisyyttä arvojen ja seksuaalisen kasvun muuttumiseen elämän aikana, vaikka sitä ei myönnetty ”muuttuvana” kyselyn toisessa kysymyksessä. Tutkimus pyrittiin osoittamaan aikuiselle miehelle jolla seksuaalisen identiteetin määrittely olisi voitu pääosin kokea olleen ohimennyttä aikaa. Tältä osin tutkimuksen tulokset kuvaavat riittävästi aikuisten miesten

näkemyistä seksuaalikasvatuksen tarpeellisuudesta identiteetin rakentumisen vaiheeseen. Kyselytuloksia voisi ristiintaulukoida vastaajan iän ja seksuaali-identiteetin kuluneen ajan mukaan. Jätän tuloksen kuitenkin opinnäytetyön ulkopuolelle joka ei suoraan vastaa opinnäytetyön aiheita.

Määrittele seksuaali-identiteettiisi kulunut aika parhaan arviosi mukaisesti.



Alle vuoden	8	32 %
1-2 vuotta	5	20 %
3-5 vuotta	4	16 %
yli 5 vuotta	8	32 %

Kuva 13) Määrittele seksuaali-identiteettiisi kulunut aika parhaan arviosi mukaisesti.

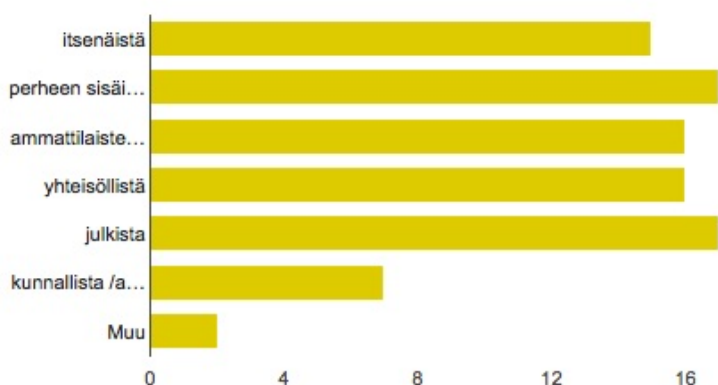
5.3 Yhteisö sosiaalisena pääomana

Seksuaalisuuden ja identiteetin voimavarana voidaan pitää rakkautta niin yksilön näkökulmasta, mutta myös perheen ja suuremman yhteisön - rakkautta omaan kehoon, mielihyvään sekä itseään kohtaan, lähimmäisen rakkautta perheessä ja puolisojen kesken sekä yhteisöllistä kuuluvuutta, yhteisöllisyyttä ja hyväksyntää suuremmissa yhteisöissä. Voimavara on merkittävä läpi elämän aina lapsuudesta vanhuuteen, ja tätä ei riistää keneltäkään. Tällainen yhteisöllinen voimavara ja niiden toimijat (kuva 8) tulisi hyödyntää mahdollisimman hyvin.

Aineiston perusteella suurimmiksi haasteiksi seksuaalikasvatuksessa on voinut muodostua tiedottomuus seksuaalikasvatuksen osalta ja osaamattomuuden puute sensitiivisyydessä. Tietoisuuteen tulisikin tehdä yhteistoiminnallisia ratkaisuja alueellisesti verkostoituen ja kasvaen, mutta huomioiden jatkuvasti valtakunnalliset ohjeistukset ja tulokset sekä oman verkoston sujuvan toimimisen ja kehittymisen alueellisin tarpein ja haastein. Kyselytuloksista mielenkiintoiseksi nousee tulos tahoista, joihin vastaajat mieltävät seksuaalikasvatukset (kuva 14). Tulokset kuvaavat vahvasti itsenäistä, perheen sisäistä, ammattilaisten tukea, yhteisöllisyyden

merkitystä ja julkisen tahon seksuaalikasvatuksen merkitystä. Ero tulee kunnalliseen /alueellisen näkökulmaan joka on tällä hetkellä kansallisen tason ohjeistuksen mukaisesti alueellista seksuaalikasvatusta. Näen, että yhteisöllisyys pystytään muodostamaan ainoastaan seksuaalikasvatusverkoston toiminnalla ja aluelähtöisesti.

Seksuaalikasvatus tulee olla...



itsenäistä	15	60 %
perheen sisäistä	17	68 %
ammattilaisten tarjoamaa	16	64 %
yhteisöllistä	16	64 %
julkista	17	68 %
kunnallista /alueellista	7	28 %
Muu	2	8 %

Kuva 14) Seksuaalikasvatuksen tulee olla...

Toinen suuri haaste on voinut olla yhteistoiminnan ja kulttuurin tunnistaminen työtavaksi verkostossa. Jos sitä ei ole, täytyy toimintamalli ensin luoda työyhteisölle jonka jälkeen yhteistoiminnallisesta työtavasta saadaan tehokkaimmin tuloksia irti. Johtamismalliltaan verkostoituneessa seksuaalikasvatusverkostossa toimijat joutuvat todennäköisesti muuttamaan käsitystään ja toimintaansa hierarkisesta mallistaan enemmän verkostojohdantamiseen. Perustelen tätä kunnallisen toimijoiden organisaatiomalleilla ja tavoilla toimia. Seksuaalikasvatusverkoston johtaminen tulisi olemaan hajautetumpaa ja muuttuvampaa, mutta myös mahdollisuuksien löytämistä ja edellytysten etsimistä. Reagointiherkkyys ja -nopeus ovat olennainen osa onnistuneessa verkostojohdantamisessa. (Uusikylä 1999, 63).

Ympäröivä sosiaalinen ilmapiiri on suurimpia identiteettiin vaikuttavia ja sen hyväksyviä tahoja. Sen voimaa ei saisi vähätellä identiteettiä etsivän nuoren kohdalla. Tämän huomioi osuvasti viime aikoina julkisuuden henkilöön kohdistunut julkinen loukkaaminen ja itsemääräämisoikeuden rajoittaminen (Seppänen, Timo 2015). Vaikka ilmapiiriä voidaan kuvailla Suomessa suvaitsevaksi, on meillä samaan aikaan esimerkkejä muiden valtioiden seksuaalivähemmistöjen asemasta. Mielestäni yhteisönä emme hyväksy edelleenkään kasvua ja seksuaali-identiteetin muodostumista keskeneräisenä prosessina. Tarkoitin keskeneräisyydellä sitä hyväksyntää sosiaalisessa ilmapiirissä, jota tulisi antaa identiteettiä etsivälle henkilölle painostamatta häntä mihinkään, sekä tukea antavaa ymmärrystä, mutta myös moninaisuutta kohtaavissa asioissa ja kasvun keskeneräisyydessä. Kyselyn tuloksissa hyväksyvää ilmapiiriä kaivataan tai kaivattiin huomattavasti enemmän 56%:lla vastaajista. Ohessa muutamia otteita vastauksista kysymykseen: Sosiaalisen ilmapiirin ollessa myönteisempi seksuaalisuuden käsittelylle, miten se mielestäsi olisi vaikuttanut seksuaali-identiteettiisi?

”Myönteisemmässä ilmapiirissä oma nuoruus olisi ollut paljon vapaampi ja helpottuneempi.”

”Olisin rohkeammin kokeillut asioita tai kyseenalaistanut tuntemuksiani vahvemmin”

”Olisi ollut helpompi hyväksyä itsensä sellaisena, kun on.”

”Ei paljookaan. Mulle on ollu selvää mitä olen, jos joku ei hyväksy tapaani, se ei ole mun ongelma!”

”Ei mitenkään. En koe, että tarvitsen ulkopuolisten hyväksyntää siihen, mitä olen.”

”Olisin välttynyt monelta murheelta, niin itsetunnon kuin terveydenkin kannalta tarkasteltuna.”

52% vastaajista on valmis antamaan tukea seksuaalista identiteettiä etsivälle nuorelle. Näiden lisäksi 24% jo antaa tukea parhaansa mukaan. Täysin kieltävästi ei vastannut kukaan. Tulos on mielestäni huikea, eikä vastaavia tulkintoja ole tullut vielä vastaan muista lähteistä. Tulokseen voi olla syynä vastaajien näkemys seksuaalisesta moninaisuudesta, sekä hyväksyntä erilaisuuteen, jota välttämättä ei esiintyisi näin vahvana hetero-olettamuksellisessa vastaajaryhmässä. Perustan

väitettä sille, ettei seksuaalista identiteettiä etsineelle heteromiehelle ole välttämättä sosiaalisen ympäristön hyväksynnän vuoksi muodostunut minkäänlaista painetta tai kriisiä identiteetin rakentumisessa. Näin voidaan tulkita useissa muissa seksuaalivähemmistöjen identiteetin muodostumisessa. Vastaaajien kommentteja:

”Mielestäni nuoren ei pitäisi liikaa yksin joutua miettimään asioita ja toivon, että omat lapseni uskaltavat kysellä rohkesti tulevaisuudessa”

”Kokemuksesta tiedän, että tuki olisi tarpeen.”

”Jotta itse tuntemani tuen puutteen voisi välttää”

”Jos nuori kaipaa tukea, tarvitsee miestä, jolle kertoa/kysyä, niin tottakai autan.”

”Asia on tärkeä, eikä hoidu instituutioiden (esim. koulun) puolesta.”

”Aikuisen tuki on mielestäni erittäin tärkeää ja joissakin tilanteissa nuorelle on varmasti helpompaa jos saisi tukea ns. vieraalta aikuiselta.”

Seksuaalikasvatusverkoston viestinnässä on olennaista puhua dialogista keskusteluiden sijaan. Keskustelu tarkoitetaan usein päätöksenteoksi ja dialogi sen sijaan valintojen joukoksi, jossa on tarkoitus oivaltaa uusia näkökohtia (Isaac, William 2001, 63). Dialogi tukee sensitiivistä työtettä, seksuaalikasvatusta ja seksuaalikasvatusverkoston toimintaa sosiaalisesti pääomaksi yhteisölle. Dialogin peruseriaate on: ilmeneminen, osallistuminen, johdonmukaisuus ja tietoisuus (Isaac 2001 377). Periaate tukee kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen ja seksuaalikasvatusverkoston toimintaa. Tärkeää on tietoisuuden lisääminen, mitä saadaan johdonmukaisella toiminnalla. Näkemyksiä kartutetaan osallistumalla kasvatusverkostoon. Dialogi vaatii vuorovaikutusrakenteisiin tilansa ja sitä tulee huomioida johdonmukaisesti (Isaac 2001, 49-50).

Onko yhteiskunnassamme tapahtumassa konstruktivistinen oppiminen moninaisuuden ja seksuaalisuuden käsitteessä? Onko seksuaalisuuskasvatus kansallisella tasolla ja alueellisesti myöhäisemmässä vaiheessa verrattuna sosiaalisen yhteiskunnan hyväksyvään ilmapiiriin? Näiden eroja pohdin tutkimustyön edetessä ja kohdatessani asenteita ja haasteita niin lähdemateriaaleista kuin käsitteissä ja käsittelyssä.

Haasteita kommunikointiin tuo aihe arkuuden takia ja myös sanaston ja määritelmien vuoksi. Näitä onkin hyvä käsitellä alkuun yhdessä ja muodostaa merkityksiä ja oikeus olla myös eri mieltä mielipiteissä. Aihe on laaja ja näkökulmia monelta laidalta, joihin tulee olla suvaitsevainen ja ymmärtävä. Kysyin vastaajilta kokevatko he, ettei seksuaalisuudesta puhuta tarpeeksi Suomessa?

”Seksistä puhutaan liikaakin, mutta seksuaalisuuskeskustelussa on vielä kehittämistä/lisäämistä.”

”Nykyään aletaan puhua tarpeeksi.”

”Seksuaalisuus pitäisi olla avoimempaa ja hyväksyvämpää. Aina ei olla kuitenkaan pettämässä.”

”Valistustyö kaavoihin kangistunutta...”taudeilla pelottelua”

”Ei todellakaan. Avoin ilmapiiri poistaisi turhia pelkoja, luuloja, ennakkoluuloja jne. Avoimessa ilmapiirissä nuoret voisivat kasvaa juuri sellaisina kuin ovat ja rakentaa itselleen terveen tasapainoisen minäkuvan - seksuaalisuus mukaanluettuna.”

”Ei puhuta riittävästi. Myös erityiryhmät on unohdettu.”

”Ehkä viime aikoina keskustelu on lisääntynyt ja puhutaan monipuolisesti seksuaalisuuden monista muodoista.”

Terveys-, hygieni- ja päihdenäkökulman huomiointi on myös osana kokonaisvaltaista seksuaalikasvatusta ja näiden keskinäistä vaikutusta elämässä. Se tulee huomioida kasvatuksessa, vaikka on tämän opinnäytetyön ulkopuolella. Terveyslähtöiset näkökulmat tuovat realistisesti esiin vaikutukset seksuaalisuusasioissa tai riskikäyttäytymisinä.

Lopuksi kysyin Euroviisu-viikonlopun teemalla: ”Kasvattaako Euroviisut mielestäsi moninaisuutta ja yhteisöllisyyttä?” Tulokset jakautuivat. Ne jotka väittivät vastaan (4/25) eivät perustelleet vastaustaan. Sen sijaan puolesta puhuneet (21/25) saattoivat hyvin kuvailla Euroviisuja moninaisuutta ja yhteisöllisyyttä luovana viihdetapahtumana. Otin aiheen esiin kyselyssä ajankohtaisuuden vuoksi, myös syystä. Euroviisut nähdään Euroopan yhteisöllisyyttä luomassa myös seksuaalisuusasioissa, vaikka suoraa asiakontekstia ei voida väittää olevan yleisesti. Sen sijaan ilmapiiri ja henki voidaan kokea yhteisöllisenä Euroopassa ja myös seksuaalivähemmistöjen läsnäolossa.

Opinnäytetyön tavoitteena on kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen jalkauttaminen verkostomaiseksi työskentelyksi. Kohteena on alueellinen nuorisotoimi moniammatillisesti verkostoituen ja myös erilaisten järjestöjen kesken. Lähtökohtana ei ole vain työhön ryhtyminen vaan myös tietoisuuden lisääminen, sensitiivinen työote ja yhteisöllisyyden luominen. Yhteisöpedagogi on näissä asioissa toimintakentän tärkein avainhenkilö nivelvaiheessa olevalle nuorelle ja elämänvaiheen eri kohtien kokonaisvaltaisena asiantuntijana seksuaalikasvatuksessa yhdessä muiden ammattilaisten kanssa.

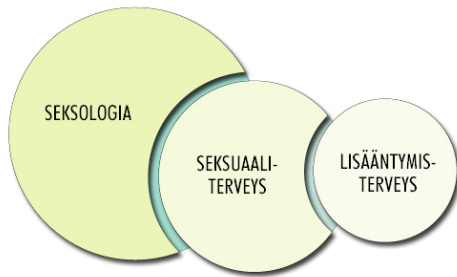
6 POHDINTA

Opinnäytetyö toteutui alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen hyvin toisenlaisena. Alueellisen seksuaalikasvatusverkoston kartoitus muuttui lähemmäs todellisuutta ja vastaamaan toimijoiden ja vastaamaan toimijoiden ja kohderyhmän yhteistä tarvetta. Mielestäni seksuaalikasvatukselle on tarve ja alueellinen seksuaalikasvatusverkosto tulisi muodostaa, koska sitä ei ole. Suomeen tarvitaan kokonaisvaltaista, suunnitelmallista seksuaalikasvatuksen toteuttamista sekä seksuaalikasvatusverkoston muodostamista alueellisesti, tätä tukee myös lähdemateriaalit. Oman tulkintani mukaan lähdemateriaalista nousivat esiin vahvasti myös sensitiivisen työotteen merkitys seksuaalikasvatuksen ammattilaisilla. Yhteisöllisyyden merkitys seksuaalikasvatustyössä ilmenee vahvimmin kyselytuloksissa, jolloin nämä muodostuivat myös opinnäytteeni pääotsikoiksi. Opinnäytteeni tavoitteena on synnyttää keskustelua alueellisesta seksuaalikasvatusverkostosta ja antaa sysäys niiden perustamiseen. Suosittelen yhteisöpedagogin ja nuorisotyöntekijöiden aloitetta alueelliseen seksuaalikasvatuksen ja -verkoston perustamiseen. Yhteisöpedagogia verkoston aktiiviseksi toimijaksi perustelee nuoren kohderyhmän laaja tuntemus sekä ammatillinen osaaminen yhteisölliseen ja verkostoituneeseen työskentelytapaan ratkaisukeskeisesti. Suosittelen myös seksuaalitietouden lisäämistä ammattilaisten keskuudessa, joka mielestäni lisää tietoutta myös yhteisöllisesti pidemmällä tähtäimellä.

Pohdin eniten tutkimuskyselyn onnistumista opinnäytetyön aineiston sisältöön ja tutkimusongelmaan. Palaan tässä pohdinnassa kuitenkin jatkuvasti alkuperäiseen tutkimusongelmaan sekä siihen, ettei lähtökohtana ollut tuottaa kyselyä, vaan osaamista lähemmäs alueellisen seksuaalikasvatuksen tarpeita. Seksuaalikasvatuksen kansallisen tason ohjeiden ja alueellisen toteutuksen arviointi olisi ollut kuitenkin liian suuri tutkimusongelma ja aloittavalle tutkijalle itselleni liian haastava. Tutkimuskysely tehtiin opinnäytetyön ohjauksen pyynnöstä ja hyvin nopealla aikataululla. Koko opinnäytteen tekemisen ajan on vahvasti ollut esillä tutkimusongelman perimmäinen määritelmä, joka vahvistui vasta loppuvaiheessa. Ohjausta ja opinnäytettä varjostaa seksuaalikasvatusammattilaisten puuttuminen, mutta se antaa mielestäni vahvan näkökulman seksuaalikasvatuksen tarpeista yhteisöllisesti ja sensitiivisesti miesten näkökulmasta. Onko itseasiassa hyvä, että kritisoitua ammattilaisnäkökulmaa ei ole huomioitukaan, jos osaaminen ei ole ollut riittävää tähän saakka tai se on alueellisesti eroavaa? Vaikka tutkimusongelma ja kyselytutkimus eivät suoraan vastaa toisiansa, koen hyvänä asiana sen että vastaajien kohderyhmä perustelee tarvetta seksuaalikasvatukselle, yhteisöllisyyden merkitykselle, sekä sensitiiviselle työotteelle. Näitä edellisiä lähdeaineistot tuovat myös esiin. Kyselytutkimus on tuotu esiin kohderyhmälle helpommin vastattavaan muotoon, vaikka tuloksia käsiteltiin sisällöllisesti toisin. Jos kyselytutkimus oltaisiin tehty suoraan opinnäytetyön sisällön mukaisesti, uskoisin määritelmien ja aiheiden olleen liian vaikeita monelle asiantuntemattomalle ja mahdollisesti ammattilaisellekin.

Suosittelen seksuaalikasvatustyössä määrittelemään ´seksuaalisuuden´ ryhmän kesken. Käsitellessä seksuaalisuuden peruskäsitteitä tulee erottaa lääketieteellinen näkökulma (kuva 15) muihin näkökulmiin, esimerkiksi Lumme- ja Greenbergin- mallit (kuva 16 ja kuva 17) käsittävät kokonaisvaltaisen seksuaalisuuden ja lähipiirin. Sen sijaan lääketieteen kliinisen seksologian määritelmä kuvaa vahvasti terveyttä ja lisääntymistä. Opinnäytetyön hypoteesiin ”ihminen tarvitsee terveeseen seksuaaliseen kehittymiseen toimivan kasvatusverkoston ja tuen sosiaaliselta ympäristöltä elämänsä eri vaiheissa” vastaa parhaiten Lumme- ja Greenbergin käsitykset yhdessä. Selkeän määritelmän puuttuessa seksuaalisuudesta puhutaan vajaan, joka ilmenee helposti lähteissäkin saatikka puheissa. Lumme-malli käsittää seksuaalisen kasvun, lähipiirin ja sosiaalisen ympäristön osana seksuaalisuutta.

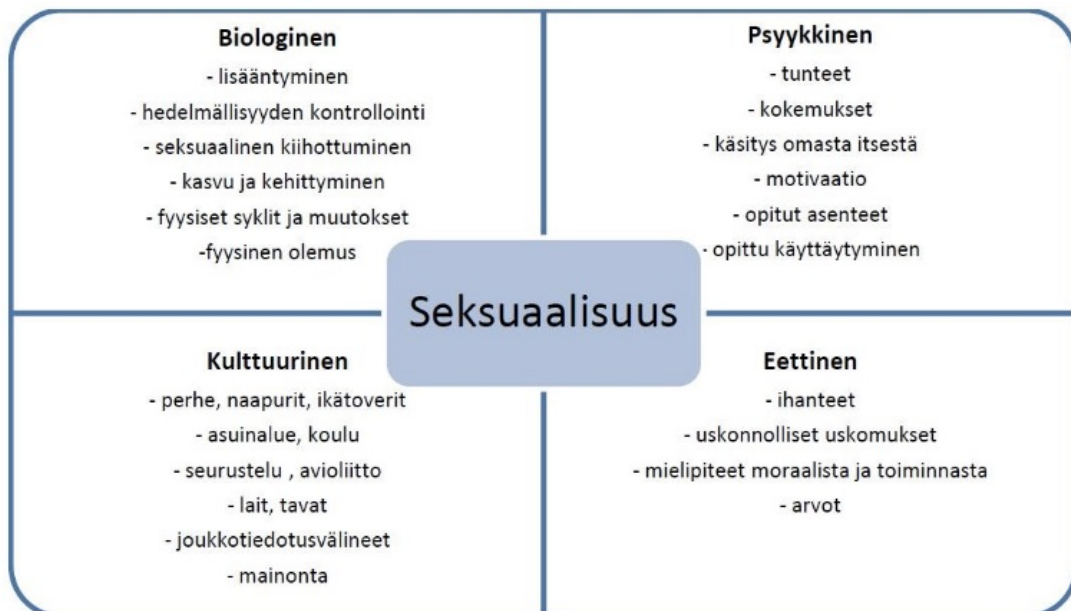
Mielestäni tärkeintä on huomioida näkökulmien laajuus siihen nähden että seksuaalisuutta käsiteltäisiin vain yhdestä näkökulmasta.



Kuva 15) Seksuaalisuuden peruskäsitteet ja suhde (Huhdanperä-Ketonen, Anna-Maija & Mattila, Seija 2015).



Kuva 16) Lumme-malli (Ruuhilahti, Susanna & Bildjuschkin, Katriina 2011).

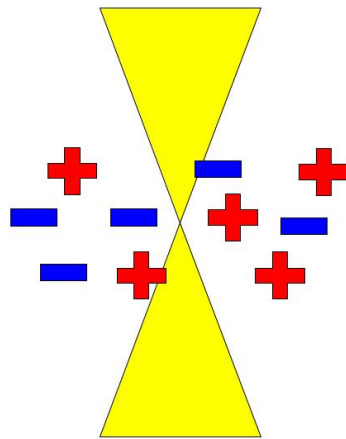


Kuva 17) Seksuaalisuuden ulottuvuudet (Hanninen, Katja & Mikkonen, Pauliina 2014).

Yhtenäistä ja kokonaista seksuaalista tuntemusta ja kasvatusta tulee tukea myös yhtenäisesti ja kokonaisvaltaiselle seksuaalikasvatuksella, tätä tukee sensitiivinen työote ja yhteisön tuki niin lähipiiriltä kuin laajemmin. Tavoite ei ole helppo ja se kehittyy hitaasti, siksi seksuaalikasvatusverkoston työhön tulisikin ryhtyä viipyilemättä ja suunnitelmallisesti kansallisiin tavoitteisiin nähden.

Seksuaalisuutta tulisi käsitellä myös positiivisesti, koska positiivinen seksuaalisuuden käsittely helpottaa identiteetin määrittelyä ja kasvua. Se myös edesauttaa yhteisön käsitystä seksuaalisuuteen liittyvistä asioista ja kasvattaa myös yhteisöä, kuten monissa muissakin

asioissa on tärkeää tunnistaa menneisyys ja tulevaisuus. Kuva 18 kuvailee sitä hetkeä kun katsot eteenpäin ja millaisena koet ympäristövaikutukset siihen miten näet tulevaisuuden.



Kuva 18) Tiimalasimalli ajattelun merkityksestä (Ahola, Tauno 2015)

Pidän opinnäytetyötä reliaabelina ja validina vaikka toin esiin tutkimusongelman muuttumisen ja haasteet tutkimuskyselyssä. Olen mielestäni onnistunut tuomaan opinnäytteeseen esiin riittävästi tulosten toistuvuutta ja tutkimuskysely on tuloksineen pätevä. Korjattavaa olisi ollut kuten olen maininnut työssä aiemmin ja näitä tarkennuksia pääpiirteittäin muodostui vasta kirjoittamisen ja lukemisen lomassa enemmän. Kyselytutkimusta olisi parantanut haastattelu ja sen tarkka tulkinta,

toisaalta se olisi voinut olla myös esteenä sensitiivisen aiheen vuoksi. Anonyyminä tehty kysely verkossa on siis mielestäni kuitenkin parempi aiheen kartoitukseen ja tulosten analysointiin vaikka ympäristötekijöitä tai vastaamatta jääneitä kyselyitä ei voida arvioida. Useamman tutkimusmenetelmän triangulaatio jossa eri menetelmät tukevat toinen toistaan aiheen ympärillä (Hirsjärvi ym. 2014, 231-233) tukevat hyvin omaa työtäni ja tutkimusta myös tämän opinnäytetyön jälkeen. Oppimista ja kehittymistä voidaan pitää jatkuvana.

Opinnäytetyö prosessina antoi opiskelijana minulle enemmän kuin ymmärsin alkuun. Tutkimusprosessi muuttui useaan otteeseen ja kehittyi vahvasti vastaamaan todellista tilannetta ja tarvetta. Myös osaamiseni tutkijana kasvoi merkittävästi ja seksuaalikasvatuksen näkökulmasta laajeni hyvin avaraksi ja tieteellisemmäksi, nyt minulla on tutkimustietoa osaamisena. Tutkimuksellinen ote kehittyi vasta opinnäytteen tekemisen aikana ja laajensi eri tutkimusmenetelmien merkitystä tai niiden yhdistelemisen tärkeyttä. Opinnäytetyön aikana selvisi eri tutkimusmenetelmien tarpeellisuus jatkamaan seksuaalisuus asioiden tutkimusta. Menetelmiin vaikuttaa paljon se mitä halutaan tutkia. Jatkossa oman seksuaalikasvatuksen tutkimisen lähtökohtana pidän tarkkaa tutkimusongelmaa ja siihen hyvin suunniteltua tutkimusmenetelmää jotka toimivat pohjana sisällön tuottamisessa.

Päättyessäni opinnäytetyötä voin olla todella tyytyväinen ajankohtaisuuteen ja näkökulmaani seksuaalikasvatuksessa. Tänään (26.11.2015) on Helsingin Sanomien verkkosivusto julkaissut etusivuillaan artikkelin ja videotallenteen (Paalanen, Tommi & Maksimainen, Heini 2015 (toim.)) SEXPO -säätiön toiminnanjohtaja Tommi Paalasan haastattelun. Haastattelu ja artikkeli kuvaa täydellisesti koko opinnäytteeni näkökulman ja sisällön.

LÄHTEET

Aho, Tuulia & Kotiranta-Ainamo, Anna & Pelander, Anne & Rinkinen, Tuija & Alkio, Paula (toim.) 2008. Puhutaan seksuaalisuudesta - nuori vastaanotolla. Helsinki: Väestöliitto

Alasuutari, Pertti 1999. Laadullinen tutkimus. 3. Uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Arnkil, Tom & Eriksson, Esa 1999. Kelluvia vuoropuhelurakenteita. Teoksesta Virtanen, Päivi (toim.) Verkostoituva asiakastyö. Helsinki: Kirjayhtymä Oy, 71-109.

Dunderfelt, Tony 2012. Tunnista temperamentit - Väriä elämään ja itsetuntemukseen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Eskelinen, Anne 2005. Kaksi todellisuutta. Teoksesta Salminen, Pirjo (toim.) Yhdessä kasvattamaan - kohti välittämisen toimintakulttuuria. Jyväskylä: PS-kustannus, 39-44.

Findikaattori 2014. Itsemurhan tehneiden määrä 1921-2013. Helsinki: Valtioneuvostonkanslia, Tilastokeskus. Viitattu 18.5.2015.
<http://www.findikaattori.fi/fi/10>

Halonen, Miila & Reyes, Miguel & Kontila, Osmo 2014. Poikanäkökulma seksuaalikasvatukseen - kasvattajan opas. Helsinki: Väestöliitto

Hanninen, Katja & Mikkonen, Pauliina 2014. Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus peruskoulun oppikirjoissa. Kasvatustieteiden pro gradu –tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto

Harju, Sanni 2014. Seksuaalikasvatuksen järjestäminen nuorisoikäisten päivystysosastoilla. Opinnäytetyö (arvosana tarkistettu). Tampere: Tampereen Ammattikorkeakoulu, ylempi ammattikorkeakoulututkinto.

Heinonen, Annukka & Launis, Teija 1997. Nuoret ja perhesuunnittelu. Jyväskylä:
Terveys ry

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2014. Tutki ja kirjoita. Helsinki:
Tammi

Huhdanperä-Ketonen, Anna-Maija (sisällöntuottaja) & Mattila, Seija (sisällöntuottaja)
2015. Seksuaalisuuden historia, kulttuuri ja käsitteistö 3 op. Hämeen
ammattikorkeakoulu HAMK. Hämeenlinna. Viitattu 26.11.2015.
<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0407012/1082460632058/1092920050022/1092986259509/1110553088722.html>

Isaac, William 2001. Dialogi ja yhdessä ajattelemisen taito. Helsinki: Kauppakaari.

Jokinen, Kimmo & Saaristo, Kimmo 2006. Suomalainen yhteiskunta. 2. uudistettu
painos. Helsinki: WSOY.

Riikonen, Jose 2015. Miksi vallassa oleva julkisuuden henkilö altistuu
seksiviestikohulle - psykologi kommentoi. Helsinki: Helsingin Sanomat. Viitattu
18.5.2015. <http://www.hs.fi/elama/a1305956102347>

Kannas, Lasse & Eskola, Kari & Räsänen, Pia & Mustajoki, Pertti 2008.
Virtaa - uuden sukupolven terveystieto (6. tarkistettu painos). Jyväskylä: Atena
Kustannus Oy

Karvinen, Marita 2015. Neljä nurkkaa -harjoite. Helsinki: Seta Ry. Viitattu 18.5.2015.
http://seta.fi/seta/wp-content/uploads/2013/06/4nurkkaa_tukimateriaalia.pdf

Kilpiä, Juha 2011. Opettaja seksuaalisuuden ja sukupuolisen moninaisuuden äärellä.
Teoksesta Tuovinen, Liisa (toim.) & Ståhlström, Olli (toim.) & Nissinen, Jussi
(toim.) & Hentilä, Jorma (toim.) Saanko olla totta? Sukupuolen ja seksuaalisuuden
moninaisuus. Helsinki: Gaudeamus, 260-270.

Kinnunen, Saara 2005. Lapsen kehitykselliset haasteet ja yhteisöllisyys. Teoksesta Salminen, Pirjo (toim.) Yhdessä kasvattamaan - kohti välittämisen toimintakulttuuria. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kirkon tiedotuskeskus 2015. Vahvistetut jäsentilastot 2014: Kirkkoon kuuluu neljä miljoonaa suomalaista. Viitattu 18.5.2015.
<http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/Documents/23D4F503BE60195BC2257DE30049D050?OpenDocument&lang=FI>

Koistinen, Aila 2005. Meidän Jykä - koko kaupungin hanke. Teoksesta Salminen, Pirjo (toim.) Yhdessä kasvattamaan - kohti välittämisen toimintakulttuuria. Jyväskylä: PS-kustannus, 139-145.

Koppinen, Marja-Leena & Pollari, Jorma 1993. Opetus 2000-sarja.
 Yhteistoiminnallinen oppiminen - Tie tuloksiin. Porvoo-Helsinki-Juva: WSOY

Laine, Timo 2007. Miten kokemusta voidaan tulkita? Fenomenologinen näkökulma. Teoksesta Aaltonen, Juhani (toim.) & Valli, Raine 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Juva: PS-kustannus, 28-45.

Lehtonen, Jukka & Mustola, Kati (toim.) 2004. "Eihän heterotkaan kerro..."
 Seksuaalisuuden ja sukupuolen rajankäyntiä työelämässä. Helsinki: Työministeriö.

Mäkinen, Heli 2005. Kasvatuskeskustelusta välittämiseen. Teoksesta Salminen, Pirjo (toim.) Yhdessä kasvattamaan - kohti välittämisen toimintakulttuuria. Jyväskylä: PS-kustannus, 61-67.

Mäkinen, Kari 2014. Anteeksi, silmässäni taitaa olla hirsi. Viitattu 10.5.2015.
<http://www.arkkihiippakunta.fi/arkkipiispa/puheet-ja-kirjoitukset/puheenvuorot-ja-tervehdykset/2014/puheenvuoro-suomiareenan-avajais/>

Nissinen, Jussi 2011. Luottamuksen rakentuminen moninaisuutta kunnioittaen. Teoksesta Tuovinen, Liisa (toim.) & Ståhlström, Olli (toim.) & Nissinen, Jussi

(toim.) & Hentilä, Jorma (toim.) Saanko olla totta? Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus. Helsinki: Gaudeamus, 11-32.

Ojanen, Sinikka 2009. Ohjauksesta oivallukseen: ohjausteorian käsittelyä. 5. muuttamaton painos. Helsinki: Palmenia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Viitattu 4.11.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287#Pidp3735680>

Paalanen, Tommi & Maksimainen, Heini (toim.) 2015. Seksuaalietiikan tutkija: ”Jos puoliso vilkuilee muita, hänellä on vain ihmisen seksivietit”. Arka paikka – ohjelman tallenne ”Jos seksuaalista vapautta ei puolusteta, se katoaa”. Helsinki: Helsingin Sanomat. Viitattu 26.11.2015. <http://www.hs.fi/elama/a1448431040373>

Pohjola, Anneli 1999. Moniammatillinen asiantuntijuus. Teoksesta Virtanen, Päivi (toim.) Verkostoituva asiakastyö. Helsinki: Kirjayhtymä Oy, 110-128.

Ruuhilahti, Susanna & Bildjuschkin, Katriina 2011. Lumme-malli – Voimaa seksuaaliseen kasvuun. Turku. Viitattu 26.11.2015.
https://moodle.amk.fi/pluginfile.php/1521/mod_resource/content/9/Lumme_Malli.pdf

Räsänen, Päivi 2015. Avioliittolain muutos haastaa kirkon merkittävällä tavalla. Viitattu 10.5.2015.
<http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/0/AD5CDB3C4D183691C2257E3C00411EE3?opendocument&lang=FI>

Salminen, Pirjo 2005a. Hankkeen hedelmät yhteiseen koriin. Teoksesta Salminen, Pirjo (toim.) Yhdessä kasvattamaan - kohti välittämisen toimintakulttuuria. Jyväskylä: PS-kustannus, 167-176.

Salminen, Pirjo 2005b. Kasvatus tulevaisuuteen - loppuraportti. Kuntaliitto.

Salo, Aija 2015. Lausunto luonnoksesta lukion opetussuunnitelman perusteiksi.

Viitattu 10.5.2015. <http://seta.fi/lausunto-luonnoksesta-lukion-opetussuunnitelman-perusteiksi/>

Seppänen, Timo 2015. Astuiko Toimi Kankaanniemi naisten virittämään ansaan?

Helsinki: Yle. Viitattu 24.5.2015.

http://yle.fi/uutiset/astuiko_toimi_kankaanniemi_naisten_virittamaan_ansaan/8012450

Seta 2015. Hlbtiq-sanasto. Helsinki: Seta ry. Viitattu 26.5.2015. <http://seta.fi/hlbtiq/>

Solantaus, Tytti 2003. Tutkimuskatsaus Sateenkaariperheissä elävien lasten kehityksestä ja hyvinvoinnista. Helsinki: STM.

Strömmer, Matti 2005. Lapsen suojelua arkityön äärellä. Teoksesta Salminen, Pirjo (toim.) Yhdessä kasvattamaan - kohti välittämisen toimintakulttuuria. Jyväskylä: PS-kustannus, 45-52.

Suomen mielenterveysseura 2015. Mielenterveyden käsi. Viitattu 18.5.2015.

<http://www.mielenterveysseura.fi/fi/julisteet/mielenterveyden-k%C3%A4si>

Tawast, Kaj 2013. Homo tulee kouluun! Humakin henkilöstön seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietous. Opinnäytetyö. Viitattu 17.10.2015.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013111917438>

THL 2014. Seksuaalikasvatuksen standardit euroopassa. Viitattu 11.5.2015

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116767/URN_NBN_fi-fe2014092644952.pdf?sequence=1

THL 2015a. Seksuaalikasvatus elämäkulussa. Viitattu 11.5.2015.

<https://www.thl.fi/fi/web/seksuaali-ja-lisaantymisterveys/seksuaalinen-hyvinvointi/seksuaalikasvatus-elamankulussa>

THL 2015b. Seksuaaliterveys. Kouluterveyskysely. Viitattu 4.11.2015.

<https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset/tulokset-aiheittain/seksuaaliterveys>

Tuominen, Kari 2013. Verkostoitumalla kasvua, kehitystä ja kannattavuutta. Oy Benchmarking Ltd

Uusikylä, Petri 1999. Verkosto valintana. Teoksesta Virtanen, Päivi (toim.) Verkostoituva asiakastyö. Helsinki: Kirjayhtymä Oy, 47-70.

Viitanen, Reijo 2012. Opinnäytetyöopinnot ja opinnäytetyöopas 2009 eteenpäin amk-perustutkinto –luentomoniste. Nurmijärvi: Humanistinen ammattikorkeakoulu

Viitanen, Reijo 2013. Nuorisotyön kenttä. Muistiinpanot luennoilta nuorisotyöstä.

Väestöliitto 2006. Väestöliiton seksuaaliterveyspoliittinen ohjelma. Helsinki.

Väestöliitto 2009. Maahanmuuttajien seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen. Helsinki: Väestöliitto. Viitattu 26.5.2015. <https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/210c363da243b361c7c4958ff2e1d9f6/1432665526/application/pdf/906852/maahanmuuttajien%20seksuaaliterveys.pdf>

Väestöliitto 2015a. Nuorten seksuaaliterveyden osaamiskeskus, OK. Helsinki. Viitattu 18.5.2015. http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/seksuaaliterveysklinikka/new_page-1189642/

Väestöliitto 2015b. Nuorten väestöliitto -instagram. Helsinki: Väestöliitto. Viitattu 18.5.2015. https://instagram.com/nuorten_vaestoliitto/

Väärämäki, Heidi 2015. Valtavia elimiä ja pikkuruksia naisia – ”pornosta on kyse liioittelusta, siksi siitä pitäisi puhua koulussa”. Helsinki: Helsingin Sanomat. Viitattu 24.5.2015. <http://www.hs.fi/elama/a1432089984841>

WAS (World Association for Sexual Health) 2014. Seksuaalioikeuksien julistus.

Viitattu 4.11.2015. <http://www.worldsexology.org/wp-content/uploads/2013/08/DSR-Finnish.pdf>

Yhteys 2015. Yhteys-liike. Viitattu 26.5.2015. http://www.yhteys.org/etusivu_n.htm

#lupakysyä 2015. #lupakysyä-projekti. Helsinki: E-talo, Nuorten Exit, Sinuiksi, Poikien Talo, Yeesi & Walter ry. Viitattu 26.5.2015. <http://www.e-talo.fi/lupakysya>

LIITTEET

Kyselylomake

Miesten kokemuksia seksuaalikasvatuksesta.

Kyselyn vastaukset kuvailevat yhden sosiaalisen verkoston miesten omia kokemuksia. Vastaaminen kestää noin 10-15 minuuttia ja mitään tunnistettavia tekijöitä ei julkaista opinnäytetyössä tai tuloksissa. Vapaamuotoisissa kentissä on toivottavaa olla käyttämättä nimiä.

KIITOS osallistumisesta. Kyselyyn voi vastata maanantaihin 25.5.2015 saakka.

Tauno Ahola, 050-3500 997

*Pakollinen

1. Mistä olet saanut seksuaalikasvatusta? *

Merkitse vain yksi soikio riviä kohden.

	En lainkaan	Vähän	Riittävästi	Enemmän kuin olisin tarvinnut
Huoltajilta kotona	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Opettajilta koulussa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Nuorisotyöntekijöiltä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Terveystieteiltä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Omatomaisesti (media)	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Armeijassa /sivariassa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kavereilta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Oppi- ja tietokirjoista	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Jostain muualta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

2. Kuvaile lyhyesti millaista seksuaalikasvatusta olet saanut ITSE.

Jos et ole saanut seksuaalikasvatusta, voit jättää vastaamatta.

.....

.....

.....

.....

.....

3. **Tukiko saamasi seksuaalikasvatus JULKISELTA TAHOLTA omaa henkilökohtaista näkemystäsi seksuaalisuudesta? (opettajat, nuorisotyöntekijät, terveydenhuolto jne.)**

Jos ei tukenut, kuvaile kokemiasi ongelmia. Jos et ole saanut seksuaalikasvatusta, voit jättää vastaamatta.

.....

.....

.....

.....

.....

4. **Minkä ikäisenä mielestäsi seksuaalikasvatusta tulisi antaa ***

Merkitse vain yksi soikio.

- Ei ollenkaan
- Alle 16 vuotiaana
- 16-18 vuotiaana
- 18 vuotiaana tai myöhemmin
- Läpi elämän

5. **Jos tarvitsen tietoa NYT JA TULEVAISUUDESSA seksuaalisuudesta, oletko ensimmäisenä yhteydessä... ***

Merkitse vain yksi soikio.

- kavereihin
- verkkopalveluihin (netti)
- ammattilaisiin
- terveydenhoitoon

Identiteetin muodostuminen

6. **Määrittele seksuaali-identiteettiisi kulunut aika parhaan arviosi mukaisesti. ***

Merkitse vain yksi soikio.

- Alle vuoden
- 1-2 vuotta
- 3-5 vuotta
- yli 5 vuotta

7. Voit halutessasi tarkentaa identiteetin muodostumiseen kulunutta aikaa.

.....

.....

.....

.....

.....

8. Määrittele ikävuodet parhaan arviiosi mukaisesti identiteetin rakentumisessa. *

Huomaa että voit valita useamman vaihtoehdon.

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Alle 10 vuotiaana
- n. 11-15 vuotiaana
- n. 16-18 vuotiaana
- n. 19-20 vuotiaana
- n. 20-25 vuotiaana
- 25v. tai myöhemmin

9. Millaista tukea olet kaivannut /kaipaavat seksuaalisen identiteetin rakentumisessa? *

Merkitse vain yksi soikio riviä kohden.

	En lainkaan	--	++	Huomattavasti enemmän
Valistusta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Opetusta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Neuvontaa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Ohjausta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Terveystenhoitoa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Psykologia /terapiaa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Hyväksyvää ilmapiiriä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

10. Sosiaalisen ilmapiirin ollessa myönteisempi seksuaalisuuden käsittelylle, miten se mielestäsi olisi vaikuttanut seksuaali-identiteettiisi? *

Kysymykseen voi vastata vapaasti menneenä aikana tai nykyhetkenä.

.....

.....

.....

.....

.....

11. Olisitko valmis tukemaan seksuaalista identiteettiä etsivää nuorta? **Merkitse vain yksi soikio.*

- En ole siihen valmis
- En ole aivan varma
- Kyllä voisin
- Kyllä ja tuen parhaani mukaan

12. Perustele edellinen valintasi *

.....

.....

.....

.....

.....

13. Millaisena koet miesten /isien aseman perheissä lapsen /lasten huoltajina? *

Kuvaile omaa näkemystäsi huoltajana tai lapsettomana.

.....

.....

.....

.....

.....

Palvelumalli**14. Kun olet käyttänyt seksuaalisuuteen liittyviä palveluita, kuinka tyytyväinen olet ollut saamaasi palveluun? ****Merkitse vain yksi soikio riviä kohden.*

	En ole käyttänyt palveluita	En lainkaan tyytyväinen	Jokseenkin tyytyväinen	Riittävästi	Erittäin tyytyväinen
Terveyspalveluissa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Nuorisopalveluissa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Verkkopalveluissa (media)	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Koulussa /opinnoissa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

15. Oletko kokenut asiantuntematonta /asiatonta palvelua edellisiltä tahoilta? *

Vastaa vapaamuotoisesti.

.....

.....

.....

.....

.....

16. Koetko ettei seksuaalisuudesta puhuta tarpeeksi Suomessa? *

.....

.....

.....

.....

.....

17. Seksuaalikasvatus tulee olla... *

Voit valita useamman vaihtoehdon.

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- itsenäistä
- perheen sisäistä
- ammattilaisten tarjoamaa
- yhteisöllistä
- julkista
- kunnallista /alueellista
- Muu:

Taustatietoja**18. Ikäsi ****Merkitse vain yksi soikio.*

- Alle 18v.
- 18-25v.
- 26-30v.
- 31-40v.
- 41-50v.
- 51v. ja yli

19. Koetko lähipiirisi /perheen yhteisöllisyyden... **Merkitse vain yksi soikio.*

- Erittäin vahvaksi
- Heikoksi

20. Millainen näkemys sinulla on omasta seksuaalisuudesta? **Merkitse vain yksi soikio riviä kohden.*

	Ei lainkaan	Vähän	Lähes samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Moninainen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Positiivinen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Muuttuva	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kehittynyt	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

Viimeinen kysymys**21. Kasvattaako Euroviisut mielestäsi moninaisuutta ja yhteisöllisyyttä? ****Vastaa yhdellä lauseella.*

.....

.....

.....

.....

.....

Palvelun tarjoaa

